

ФИФІ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКІУ

Акъылрэ гуащІэрэ зэфІэкІрэ

2-нэ нап.

3-нэ нап.

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКІ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

лыхэри къэзыхъумэнур,

Пандемием дызригъзу-

ва щытыкІэр лъэпкъ проект-

хэр гъэзэщіа хъуным зэран

хуэхъуарэ-хуэмыхъуарэ жур-

КІуэкІуэм жиІащ зэзэмызэ

пэжьыгъэр къызэтрагъэувы-

Іами, пщэрылъ псори гъэзэ-

Экономикэ Іуэхум щынэ-

сым, хъыбарегъащІэ Іэна-

тіэхэм я лэжьакіуэхэр щіэуп-

щащ дызэрыт лъэхъэнэм

республикэм и хэхъуэр зы-

хуэдэмрэ ар цыхухэм я

псэукіэр ефіэкіуа, щіына-

лъэм и гугъуехьхэр къызэ-

нэкІа хъунымкІэ къызэрысэ-

хэхъуэр пандемием и лъэ-

хъэнэм нэхъ мащІэ хъуауэ

2019 гъэм елъытауэ 2020

гъэм нэхъыбэ хъуащ. 2020

гъэм дэ езым ди хэхъуэу сом

мелард 12 дијамэ, мы гъэм

ар сом мелард 13 хъуащ.

Илъэсым кърикІуар къы-

щытпщытэжкіэ, нэгъабэ-

рейм елъытауэ мы гъэм про-

центи 10-кіэ хэхъуауэ жыпіэ

Республикэм езым и хэ-

хъуэр нэхъыбэ зэрыхъум Іэ-

мал къыдет улахуэм хэдгъэ-

хъуэну, льготэ зиІэ сыма-

- Республикэм езым иІэ

лъыттакъым, уеблэмэ

щыщІзупщІзм

жијащ Іэтащхьэм.

налистхэр

бэпымрэ.

хъунущ.

щІа зэрыхъуар...

Мамбэт Аделинэ дэни щыпашэп

КъБР-м и Іэтащхьэм Оперативнэ штабым и зэіущіэ иригъэкіуэкіащ

«РОСПОТРЕБНАДЗОР»-м и Управленоу КъБР-м щыІом и унафэщі Пагуэ Жыраслъэн абы щыжи ащ коронавирус узыфэ зэрыцалэр къызэрежьэрэ ар псори зэхэту респубкъэпщытэныгъэ 893.168-рэ щрагъэкіуэкіащ.

Эпидемиологие щытыкІэр мы зэманым ткІийщ, ауэ

нэхъ мащіэ хъуащ, блэкіа тхьэмахуэ зэхуакум елъытауэ. Пагуэ Жыраслъэн жиlащ сымаджэхэм дэсын зэрыхуей

цинэ лэжьакіуэу 729-рэ, нэхъыщіэу 426-рэ.

рызыхрагъэлъхьар, мини 164-м тІури зэрыхаІуар. Вакцинэр зыхалъхьэн хуейуэ яубзыхуа бжыгъэм и процент 44,3-м ар ирахьэліащ.

Казбек зыхуэфашэхэм пшэрыль яшиш мардэхэм тету, - щыжаlащ Оперативнэ штабым и зэly-

КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек видеоконференц мардэм тету щэкіуэгъуэм и 30-м иригъэкіуэкіащ Коронавирус узыфэ зэрыціалэм Къэбэрдей-Балъкъэрым зыщемыгъзубгъуным хузунэт а лэжьыгъзхэр къызэрызэрагъэпэщым, а узыфэм зэрыпэщІэтым теухуа Іуэхухэр зэкіэлъызыгъакіуэ оперативнэ штабым и зэіушіэр.

ликэм щыщ цІыху 38819-м къапкърыхьауэ щэкІуэгъуэм и 29-м ирихьэлІэу зэратхар. Республикэм и лабораторэхэм

vзыфэр зэvалlэхэм я бжыгъэр хуэм-хуэмурэ нэхъ мащlэ мэхъу, - жиlащ Къэрал санитар дохутыр нэхъыщхьэм. Коронавирус узыфэр зэуэлІахэм я бжыгъэр проценти 9.2-кІэ

мардэхэр къызэрызэпаудам къыхэкіыу протоколи 129-рэ зэрыхуатхар, псори зэхэту сом мин 967,5-кіэ етхьэкъуну. КъБР-м узыншагъэр хъумэнымкіэ и министр Къалэбатэ Рустам жиІащ сымаджэщхэм щІэлъу зэІэзэн хуейхэмрэ кислородкІэ ягъэбауэхэмрэ я бжыгъэр иужьрей тхьэмахуэ зэхуакуитІым нэхъ мащІэ хъууэ зэрыхуежьар. Госпиталхэм туэлъыпіэ 1493-рэ щіэтщ, дыгъэгъазэм и 1-м щегъэжьауэ ахэр ягъэмащіэу щіадзэнущ. Тэрч, Шэджэм щіыналъэ сымаджэщ нэхъыщхьэхэм СОVID-19-р зэузхэр щіагъэгъуэлъхьэжыркъым. Унэхэр сыт и лъэныкъуэкіи ягъэкъэбзэжа нэужь ціыхухэм медицинэ Іуэхутхьэбээ зэрыхуащіэу

щыта мардэм тету лэжьэн щІадзэжынущ. Госпиталхэм цІыху 1.144-рэ щІэльщ, абыхэм ящыщу 149-р реанимацэ къудамэхэм. Амбулаторнэу ягъэхъуж цІыху 4.083-рэ, абыхэм койозэ дохутыр 392-рэ, курыт медичина похыдамичина пох

Министрым апхуэдэуи къигъэлъэгъуащ а махуэм ирихьэлІэу цІыху мин 234-м вакцинэм и япэ хэІугъуэр зэ-

ИлъэсыщІэ махуэшхуэхэм я гугъу щищІым республикэм и Іэтащхьэм къыхигъэщащ дунейми къэралми санитарэпидемиологие щытыкіэр зэрыщымыщіагъуэм къыхэкіыу, хабзэ хъуауэ ирагъэкіуэкіыу щыта гъэщіэр къызэрихьэм теухуа гуфіэгъуэ дауэдапщэхэр, концертхэмрэ зэпеуэхэмрэ мы гъэм къызэрызэрамыгъэпэщынур, ауэ жьы къабзэм хэту цІыхухэм къакІухьыныр зыми зэрыпамыубыдыр. рамхэр, утыкухэр, жылагъуэ зэхуэсыпІэхэр республикэм и къалэхэм, къуажэхэм щагъэщІэрэщІэну. Сабий садхэмрэ еджапІэхэмрэ махуэшхуэ зэхыхьэхэр езы сабийхэр зыщІэс гупхэм, классхэм щрагъэкІуэкІыну аращ, профилактикэ

> КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущіапіэ.

adyghe@mail.ru №144 (24.270) ● 2021 гъэм дыгъэгъазэм (декабрым) и 2, махуэку ● Тхьэмахуэм щэ къыдокI ● И уасэр зы тумэнщ ● adyghepsale.ru Зыужьыныгъэм и гъуэгукІэ

Хабзэ зэрыхъуам тету, Къэбэрдей-Балъкъэр Рес- ди шхьэри, ди благъэ-Іыхьпубликэм и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек яхуэзащ федеральнэ, хэгъэгу, щіыналъэ хъыбарегъащіэ ізнатізхэм я лэжьакіуэхэм. Іэташхьэм сыхьэтитіым нэблагъэкіэ жэуап яритащ телевиденэм, газетхэм, радиом, агентствэхэм щылажьэ журналистхэм я упщ эхэм. Пресс-конференцыр къыщызэlуихым, Кlyэкlyэ Казбек жиlащ журналистхэм яхуэзэну, епсэлъэну зэригуапэр икlи къыхигъэщащ властымрэ жылагъуэмрэ зэпыща хъунымка абыхэм къалэн нэхъыщхьэр я пщэм къызэрыдэхуэр, хъыбарыщІэхэр, Іуэху гуэрхэм я пэжыпіэр ціыхухэм яіэрыгъэхьэнымкіэ сэбэп зэрыхъур, апхуэдэ дыдэуи ціыхубэм я псалъэр къулыкъущіапіэхэм нахьэсу зэрыщытыр.

зэрызыщахъумэ ревакцинацэр зэрыригъэщам щыгъуазэ журналистхэр щІэупщіащ вакцинэ нэужьым и узыншагъэр зыхуэдэм. КІуэкІуэм жиІаш мастэр зыкІй къызэрытемыхьэлъар, плъыржьэр зэримыщІар.

Дохутырхэм «Спутникзыхезгъалъхьэми хъуну жаlами, си лэжьыгъэмкІэ цІыху куэдым сахүэзэн хүей зэрыхъум къыхэкІыу, «Спутник-V»-м нэхъ укъихъумэу къэслъытащ. Ревакцинацэр япэу зыхебгъалъхьэ вакцинэми хуэдэу сэбэп зэрыхъум шэч къы-тесхьэркъым. Сэ сыкъыщlамыцІэлар вакцинэ зэрезгъэщ арауэ къызолъытэри, фэри, чэнджэщ фэст къудей мыхъуу, быдэу фы-

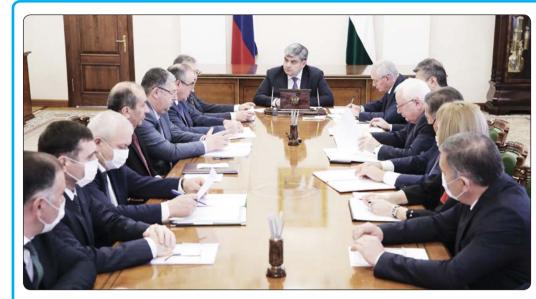
къыхузоджэ зыхевгъэјуну. Вакцинэм и сэбэлы гъыр иджыри къэс цІыхухэм я фіэщ щіэмыхъум и щхьэусыгъуэр зыхуэдэр щызэпкърихым республикэ унафэщІым жиІащ къэрал статистикэм къит бжыгъэхэр езым и унафэкіэ иджыри зэ щіапщытыкІыжа нэужь, вакцинэ езыгъэщІахэм ящыщу процент 1-1,9-м фІэкІа корокъазэремыуанавирусыр ліэр, иліыкі зэрыщымыіэр

МАХУИТІ-ЩЫ ипэкіэ іэ- къызэрахутар. Абы къищытащхьэм коронавирусым нэмыщауэ, цаыхухэр щытемыгушхуэм и шхьэусыгъуэр хъыбарегъащІэ ІэнатІэхэм шызэІэпах псалъэмакъхэрауэ зэрыщытыр, ар ди къэралым щытыкlэр щы-зэlагъэхьэн папщlэ къращыліэ «хъыбарегъащіэ зауэу» къызэрилъытэр жи-іащ, апхуэдэуи мастэм щышынэ ціыху, вакцинэм уз гуэр къигъэхъеинкіэ хъуну къызыфіэщіхэр зэрыщыіэр дыщІигъуащ.

- Ди дохутырхэм я фІы-гъэкІэ ажалми узми къе-лыр куэдщ. Республикэм и медицинэр сыт и лъэны-къуэкІи къызэгъэпэщащ мы узым зэрыпэщІэтыным теухуауэ. Япэ махуэм щегъэ-жьауэ а ІэнатІэ мытыншым пэрыуващ ди дохутырхэр. Иджыри йокіуэкі а лэжьыгъэр, госпиталхэр мэлажьэ. джэхэм хущхъуэхэр и чэзум Коронавирусым дызэрыпэщІэт мардэхэр дгъэуващ, цІыхухэр махуэ бжыгъэ гуэркІэ мылажьэу зэрыщыдгъэсари сэбэп хъуащ. Апхуэдэ шынагъуэ ин шыІэкъым республикэм, иджыпсту госпиталхэм щІэлъ сымаджэхэм я бжыгъэхэри нэхъ мащІэ хъуащ. А псори хъарзынэщ, ауэ абы къикІыркъым вакцинэ зыхедмыгъалъхьэми хъуну. Аращ

еттыну, нэгъуэщІ куэди тху-зэфІокІ. Иджыпсту КъБР-м и Парламентыр йолэжь 2022 гъэм и бюджетыр зэхэгъэувэным. ДяпэкІэ нэхъ тыншу къыдэхъулІэнущ ди социальнэ пшэрылъхэр проценти 100-кіэ дгъэзэщіэну. Ахъшэшхуэ иІэнущ етІанэгъэ республикэ бюджетым, жијащ Унафэщіым.

(КІ эухыр 2-нэ нап.).

Зи чэзу Іуэхухэм щытопсэлъыхь

КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек дыгъэгъазэм и 1-м иригъэкіуэкіащ «муниципальнэ сыхьэт» зэlущlэр. Хабзэ хъуауэ, муниципальнэ зэгухьэныгъэхэм я унафэщіхэм республикэм и Іэтащхьэм тхьэмахуэ къэс ядригъэкІуэкІ зэхыхьэм хэтащ КъБР-м и Правительствэм и Унафэщ Мусуков Алий, КъБР-м и Іэтащхьэм и Администрацэм и Унафэщ Къуэдзокъуэ Мухьэмэд, Правительствэм и Унафэщіым и япэ къуэдзэ Къуныжь МуІэед, Правительствэм и УнафэщІым и къуэдзэ Хъубий

ЗЫТЕПСЭЛЪЫХЬЫНУ Іуэхухэм хагъэхьат лъэпкъ проектхэр гъэзэщ а зэрыхъур, апхуэдэуи илъэсыщІэм ехьэлІа гуфІэгъуэ зэхыхьэхэр къызэрызэрагъэпэщыну щІыкІэр. Япэ Іуэхур щызэпкърахым КІуэкІуэ Казбек жиlащ «яубзыхуа лэжьыгъэхэр и кlэм нэсу зэфІагъэкІын, мылъкур зыхухаха Іуэхухэм къыхуагъэсэбэпын папщІэ мазэ фіэкіа къазэрыхуэмынэжар, Іуэхухэр нэхъ псынщі зэфіагъэкіын зэрыхуейр», дыгъэгъазэм и 20 пщІондэ. Мусуков Алий зэрыкъагъэсэбэпакІэщ лъэпкъ проектхэм хухаха мылъкум и процент 80-р. Апхуэдэуи щхьэхуэу къытеувы ахэщ муниципальнэ щІыналъэхэм щекіуэкі ухуэ-

къызэгъэпэщыпхъэщ, жылэхэр илъэсыщіэм хуэгъэщіэрэщіапхъэщ, балигъхэри сабийхэри зыхэтыфыну щэнхабзэ-нэгузыужь Іуэхухэр шІыбым шрагъэкІуэкІын хуэдэў утыкухэр хухэхыпхъэщ. Махуэшхуэр сабийхэм, псом хуэмыдэу унагъуэ нэхъ хуэкъыхэкІахэм яхуэгъэдэхэн хуейщ». Іэтащхьэм гулъытэ хэха хуищащ жылэхэм хабзэр къыщызэгъэпэщыным хуэунэтіа іуэхухэми мыхьэнэшхуэ зэраіэр. «Муниципальнэ сыхьэтым» апхуэдэу щытепсэлъыхьащ социальнэ мыхьэнэ зиІэ ухуэныгъэхэр, зэгъэпэщыжыныгъэхэр муниципальнэ шІыналъэхэм дызыхуэкІуэ 2022 гъэм щегъэкІуэкІыным пыщІа Іуэхухэм

Эпидемиологие щытыкІэр къэлъытауэ,

Республикэ ИлъэсыщІэ псейм ехьэлІа зэ-

хуэсхэр, дауэдапщэхэр, концертхэр, цІыху

куэд зыхэт нэгъуэщІ зэхыхьэхэр ирагъэкІуэ-

кіынукъым. Абы къыхэкіыу, ціыхухэм я гу-

къыдэжыр къэзыІэтын нэгъуэщІ зыгуэрхэр

- ахэр 80 хуэдиз мэхъу. Республикэм и Іэтащхьэм зэlущіэм щіэсхэм ягу къигъэкlыжащ вакцинэр цlыхухэм зыхрагъэлъхьэным теухуа лэжьыгъэм адэкІи пыщэн зэрыхуейр, коронавирус узыфэр зэуэл ахэмрэ сымаджэшхэм шагъэгъуалъхьэхэмрэ я бжыгъэр нэхъ мащіэ зэрыхъуми емылъытауэ. Коронавирусым цІыхур щызыхъумэ мастэр щызыхрагъэІу хъунущ муниципальнэ зэгухьэныгъэхэм абы

КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущіапіэ.

ШытыкІэ гугъу къихутахэм зыхуагъазэ

къыхилъхьауэ къэрал псом щокіуэкі абы и ліыкіуэхэр цыхухэм яіушізным теухуа махуипші лэжьыгъэр. Абы хыхьэу, КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек дыгъэгъазэм и 1-м яхуэзащ республикэм щыпсэухэу щытыкІэ гугъу къихутахэм.

Зыкъызэрыхуагъэза дэтхэнэ лъэlури зэрызэфlагъэ-

КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущіапіэ.

КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек яІущіащ еджакіуэхэм папщіэ къызэрагъэпэща «Зыгъэпсэхугъуэ ин» Урысейпсо зэпеуэм республикэм щыщу щытекlуахэмрэ абы и кlэух Іыхьэм нэсахэмрэ. «Зыгъэпсэхугъуэ иныр» уващ Урысейм и еджакіуэхэм я зэпеуэ нэхъ ин дыдэу, ар диіыгъащ Урысейм и Президент Путин Владимири. «Зыгъэпсэхугъуэ иныр» «Урысейр псоми зэхүэдэ Іэмалхэр щаю къэралщ» президент платформэм щыщ проектщ.

КІУЭКІУЭ Казбек ехъуэхъуащ зэхьэ-

зэхуэшхуэм щытекІуахэмрэ къыхэжанык ахэмрэ ик и адэ-анэхэм, егъэджакіуэхэм, гъэсакіуэхэм фіьщіэ яхуищіащ «я нэіэ щіэтхэр зэпеуэм икъукІэ фІыуэ зэрыхуагъэхьэзырам, нобэрей я текІуэныгъэхэм лъабжьэ быдэ зэрыхуагъэтІылъам папщІэ». «Фи Къэбэрдей-БалъкъэтекІуэныгъэр рым ис школакіуэ псоми я текіуэныгъэщ. Шэч къытесхьэркъым фи ныбжьэгъу псори фи ехъулІэныгъэхэм къызэрыфщыгуфІыкІэлъыплъурэ кІым икІи фи щапхъэм ирикІуэным зэрыхущІэкъум», - жиІащ КІуэкІуэ Казбек, Урысейпсо зэпеуэм бжьыпэр щызыубыдахэм защыхуигъазэм. «Зыгъэпсэхугъуэ иным» зэи къэмыхъуа Іэмалхэр щІэблэм ярет я зэфІэкІыр лъэныкъуэ куэдкІэ къагъэлъэгъуэну, я щІэныгъэр здынэсыр, гупым хэту лэжьэнымкіэ ялъэкіыр наіуэ къащіынымкіэ. Фэ а къалэнхэм хъарзынэу фапэлъэщащ», - дыщІигъуащ КъБР-м и Іэтащхьэ КІуэкІуэ Казбек.

Къэбэрдей-Балъкъэрым къыбгъэдэкІыу зэпеуэм хэтащ ныбжьыщІэ мин пщыкіутхум щіигъу, абыхэм ящыщу зэхьэзэхуэм и кlэух Іыхьэу Артек щекіуэкіам еджакіуэ пщыкіутху нэсащ. Республикэм щыщу еджакІуитху абы щытекІуащ. Ахэр Налшык къалэ округым щыІэ гимназие №14-м и 5-нэ классым щІэс Азаматов Алан, курыт школ №6-м и 11-нэ классым щІэс Бечеловэ Айданэ, курыт школ №5-м и 11 нэ классым щІэс Гуэнокъуэ Амир, «ДыгъафІэ къалэ» сабий академием и 11нэ классым щІэс Жабоев Ахъмэт сы-

фие - Налшык къалэм дэт школ №9-м, Щомахуэ Даянэ - Зеикъуэ дэт школ №3-м, Шунгаровэ Данэ - Налшык дэт щепсэлъылІэм абыхэм къагъэлъэгимназие №14-м, Абулькин Тамирлан - гъуащ экономикэм, цІыхухэм я зэху-

КІуэкІуэ Казбек яІущІащ «Зыгъэпсэхугъуэ ин» зэпеуэм къыхэжанык ахэм

Тырныауз дэт гимназие №5-м, Иуан щытыкІэхэм, гъэсэныгъэм, эколо-№6-м, Красильниковэ Ульянэ - Налшык дэт лицей №2-м, Турбина Саидэ -Налшык дэт гимназие №14-м, Хъубий ваевэ Аринэ - Байсултанов А. и цІэр зэрихьэу Яныкъуей къуажэм дэт школым, ШэнтІыкъў Бэлэ - Чёрнэ Речкэ къуажэм дэт школым щ эсхэр.

Псори зэхэту зэпеуэм я зэф эк шеплъыжащ къэралым ис ныбжьыщІэхэм ящыщу мелуаным щІигъу. 600-м текІуэныгъэ къахьащ, абыхэм ящыщу класс нэхъыжьхэм щІэс 300-м сом мелуан зырыз иратащ, я щІэныгъэм адэкіи хагъэхъуэным, еджапіэ нэхъыщхьэ щыщІэтІысхьэкІэ хухабжэну баллхэр къахьыным трагъэкІуэдэну.

КІуэкІуэ Казбекрэ ныбжыьщІэхэмрэ зэхуэгуапэу зэпсэлъащ. Класс нэхъыжьхэм щ эсхэм и гугъу ящ ащ иджырей щІалэгъуалэр нэхъ зыгъэ-КІэух зэпеуэм нэсахэщ: Кумыщ Са- пІейтей Іуэхухэм, езыхэм я проектхэми къызэрыщызэрагъэпэщынур. ехъулІэныгъэхэми тепсэлъыхьащ. Къэбэрдей-Балъкъэрым и Іэтащхьэм

Аскэр - Бахъсэн къалэм дэт школ гием, узыншагъэр хъумэным, егъэджэныгъэмрэ щэнхабзэмрэ ятеухуа я Іуэху еплъыкіэхэр. Яфіэгъэщіэгъуэну теп-сэлъыхьащ туризмэм, Налшык къ-Миланэ - Налшык дэт школ №9-м, Ша- алэм и инфраструктурэм зегъэужьыным-мыбдежым ныбжьыщІэхэм жэр-

дэм щхьэпэхэри къыщыхалъхьащ. Кіуэкіуэ Казбек щіалэгъуалэм я упщі э куэдым жэуап яритащ. Къапщтэмэ, Іэтащхьэр и хьэщІэхэм ядэгуэшащ Театрхэм я уардэунэм и ухуэныгъэр и кІэм нэгъэсыжыным зэрыщІадзэнумкіэ, ар Щіалэгъуалэ зэчиифіэхэм я унэу зэрыщытынумкІэ. Абы ныбжыш Іэхэм проект зэмыл Іэужыгъуэхэр щагъэзэщІэнымкІэ Іэмалхэр яІэнущ - творческэ студиехэр, гъэлъэгъуапІэ пэшышхуэхэр хэтынущ. КІуэкІуэ Казбек апхуэдэуи яжриІащ «Зыгъэпсэхугъуэ ин» Урысейпсо зэпеуэм и щІыналъэ Іыхьэр щрагъэкІуэкІыну ІуэхущІапІэ Къэбэрдей-Балъкъэрым

> КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущіапіэ.

КъэкІуэну илъэсищым я бюджетыр

КъБР-м и Парламентым щекlуэкlащ проект зыбжанэм щыхэплъа, ахэр къыщащта зэlущlэ.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и ХэхакІуэ комисэм хагъэхьащ Азаматов Къайсын, Атмурзаевэ Иринэ, Беспаловэ Наталье. Жубоевэ Фатіимэ, Къудей Владимир, Тап Руслан, Урысбий Лейлэ сымэ.

ЗэlущІэм япэ еджэгъуэу къыщащтащ «2022 гъэм, 2023 2024 илъэсхэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и бюджетыр». Проектым и ІуэхукІэ къэпсэлъащ КъБР-м финансхэмкlэ и министр **Лисун Еленэ**. 2022 гъэм республикэм и хэхъуэр сом мелард 46. 127,3-рэ, къигъэсэбэпынур - сом мелард 47. 151,5 - рэ хъуну тращ ыхьащ. Министрым къыхигъэщащ мылъкур нэхъыщхьэу егъэджэныгъэм, медицинэм, щэнхабзэм, мэкъумэшым, спортым, социальнэ Іуэхухэм хуэунэтіауэ зэрыщытынур. Резерв мылъкуу бюджетым къыхалъытащ ІэнатІэ щхьэхуэхэм пэрытхэм я улахуэм хэгъэхъуэным тещ ыхьа сом мелуан 342.8-рэ. Республикэм зымыгъэзэжу къыхэхъуэ мылъкур дызыхуэкІуэ илъэсым сом мелард 32,8-рэ хъуну хуагъэфащэ. 2023 гъэм

сом мелард 33,9-рэ, 2024 гъэм - сом мелард 35,1-рэ. - Республикэм къы Іэрыхьэну налог, мыналог мылъкур къыщыдбжым къэтлъытащ налогхэмІэ хабзэм игъуэта зэхъуэкІыныгъэхэри, экономикэм и щытыкІэри, ціыхухэм къахэхъуэ мылъкур зыхуэдэри. ЗэрытетщІыхьамкІэ, ар сом мелард 13 хъун хуейщ, - жиlащ министрым. Абы къыхигъэ-щащ республикэм и бюджетыр социальнэ къалэнхэм хуэунэтlауэ зэрызэхагъэувар. 2022 гъэм цІыхухэм я щыІэкіэ-псэукіэр егъэфіэкіуэным теухуа іуэхугъуэхэм трагъэкІуэдэнущ сом мелард 35,7-рэ.

Лисун Еленэ жиlащ бюджетыр УФ-м бюджетымкlэ и кодексым къигъэув мардэхэм тету зэрызэхэгъэувар.

пэщІэтын папщІэ республикэм къыІэрыхьэ мылъкур зыхуэдизым.

- Къэралым утыку дыкъринэркъым абы теухуауэ, - жи ащ министрым. - Федеральнэ мылъкум щыщу сом мелардрэ мелуан 300-рэ, республикэм ейуэ сом мелуан 600 хуэдгъэбелджылащ а Іуэхум. - Къэдгъэлъэгъуа бжыгъэхэм зэхъуэкІыныгъэ ягъуэтыжын-

кІэ хъунущ. ЕтІуанэ еджэгъуэм деж абы къыхэтлъытэнущ Іуэхугъуэ щхьэхуэхэмкІэ щІыналъэхэм защІэгъэкъуэным теухуауэ федеральнэ бюджетым хагъэхьэнур. Социальнэ Іуэхухэм хуэунэтІауэ щытынущ Бюджетым и процент 75-р, жиlащ КъБР-м и Парламентым бюджетымкlэ, налогхэмрэ финансхэмкіэ и комитетым и унафэщі Афэщіагъуэ Михаил. Мылъкур зытрагъэкІуэдэнухэм щытепсэлъыхыым, абы

къыхигъэщащ ухуэныгъэ ныкъуэщІхэри АфэщІагъуэм жиІащ республикэм и цІыхухэм я улахуэр зэрылъахъшэр, ауэ мызыгъуэгукІэ абы зэхъуэкІыныгъэ зэрыратын Іэмал зэрыщымыІэр.

КъБР-м фіэкіыпіэ зимыіэ медицинэ страхованэмкіэ и щІыналъэ бюджету 2022 гъэм, 2023 - 2024 илъэсхэм ятещІыхьар къащтащ. А проектыр къыхилъхьащ КъБР-м и Правительствэм. Абы теухуауэ къэпсэлъащ КъБР-м ФІэкіыпіэ зимыіэ медицинэ страхованэм и щіыналъэ фондым и унафэщІ Бгъэжьнокъуэ Зурият.

(КІэухыр 2-нэ нап.).

ныгъэхэм. Махуэшхуэ къэблагъэхэм я гугъу щищІым КІуэкІуэ Казбек жиІащ: «Дыгъуасэ а Іуэхухэм хуэщіауэ щыіэ пункт 83-м. Коронавирусым пэщІэтынымкІэ оперативнэ штабым и зэхүэсми дыщытепсэлъыхьащ.

«Урысей зэкъуэт» Урысейпсо политикэ партым

ЩІЭГЪЭКЪУЭН хуэныкъуэу республикэм и унафэшым зыхуагъэзаш сабий куэд зию, хуэмышауэ псэу унагъуэхэм, медицинэ дэlэпыкъуныгъэ хуэныкъуэ шlэблэ щапіхэм щыщхэм, апхуэдэуи я псэупіэр ирагъэфіэкіуэным щіэлъэіуахэри яхэтщ.

кІым республикэм и унафэщІыр езыр кІэлъыплъынущ.

Гуныкъуэгъуэ зи Іэхэр ирагъэблагъэ

«Урысей зэкъуэт» политикэ партыр къызэрыунэхурэ илъэс 20 зэрырикъум траухуауэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым и Жылагъуэ егъэблэгъапІэм щыхэплъэнущ республикэм щыпсэухэм я упщ Іэхэм. Дыгъэгъазэм и 1-м щегъэжьауэ и 10 хъухукіэ ціыхухэр ирагъэблэгъэнущ политикэ партхэм я щІыналъэ унафэщіхэм, УФ-м и Федеральнэ Зэхуэсым Федерацэмкіэ и Советым хэтхэм, Къэрал Думэм и депутатхэм, КъБР-м и Парламентым, щіыпіэ самоуправленэхэмк э Советхэм я депутатхэм.

ДЫГЪЭГЪАЗЭМ и 1-м КъБР-м и Парламентым и УнафэщІ Егоровэ Татьянэ видеозэпыщІэныгъэкІэ епсэлъащ зи щхьэ ІуэхукІэ абы зыкъыхуэзыгъэзэну хуейхэм. Абыхэм къа эта Гуэхухэр теухуат ц Гыхухэр зэфэн псыкІэ къызэгъэпэщыным, гъуэгухэм асфальт телъхьэным, къат куэду зэтет унэхэм я пщ ант эхэр зыхуей хуэгъэзэнымрэ жьы хъуа унащхьэхэр зэхъуэкіннымрэ, сабий садхэм я бын ягъэкіуэным пыщіа гугъуехьхэм, пенсэм.

Зыкъызэрытхуагъэза дэтхэнэ Іуэхуми унафэ щхьэхуэ тетщІыхынущ. ТхузэфІэкІ къэдгъэнэнукъым Іуэху зэlумыбзхэр гъэзэкlуэжыным теухуауэ, - жиlащ Егоровэ Татьянэ.

ВидеозэпыщІэныгъэм къыщаІэта упщІэхэр Парламентым и Унафэщіым и нэіэ щіигъэтынущ. «Урысей зэкъуэт» политикэ партым и УнафэщІ Медведев Дмитрий и жылагъуэ егъэблэгъапІэр щы-

лажьэ махуэхэр КъБР-м и Парламентым и сайтым итш.

КъБР-м и Парламентым и пресс-Іуэхущіапіэ.

Зыужьыныгъэм и гъуэгукІэ

(КІэухыр. ПэщІэдзэр 1-нэ нап.).

Унагъуэ куэдым я гуныкъуэгъуэу щыт зы Іуэху къыхалъхьащ журналистхэм - сабийхэм я щіэныгъэм, къэухьым, зэфіэкіым зрагъзужьыну здашэ «ДыгъафІэ къалэ» Іуэхущіапіэм екіуаліэ маршрутыр зэрымащІэ дыдэр, къалэм и хьэблэ куэдым щыщ сабийхэр абы зэрыкІуэн транспорт зэрамыгъуэтыр. КІуэкІуэм жиІащ Іуэхум икіэщіыпіэкіэ зыщигъэгъуазэу, транспорт хуримыкъумэ, трагъзувану унафэ зэрищіыфынур, Налшык къалэ и мызакъуэу, республикэм и щІыналъэхэм цІыхухэр къешэкІынымкІэ щыщыІэ гугъуехьхэр федеральнэ программэм ипкъ иткіэ зэрагъэзащіэр, іэщіагъэліхэр а іуэхум иужь зэритыр.

Кавказ Ищхъэрэми Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэми щыІэ гугъуехьхэм язщ цІыхухэр лэжьыгъэкІэ къызэгъэпэщыныр, улахуэ тэмэм къахьыныр. А Іуэхум теухуа упщіэм и жэуапу Іэтащхьэм жиіащ инвестицэ, лъэпкъ проектхэр щагъэзащІэкІэ куэдым ІэнатІэ зэрагъуэтыр.

«Дэ нобэ куэд доухуэ. 2022 гъэм инфраструктурэ, социальнэ ухуэныгъэ куэд дыдэ едгъэкІуэкІынущ. А ди лъэІухэр федеральнэ программэхэм щыхагъэхьам, си шхьэкіэ къэзбжащ а лэжьыгъэхэр едгъэкlуэкlыху цlыху дапщэм Іэнатlэ ягъуэтынуми. Объект 70 хуэдиз духуэнущ, зэдгъэпэщыжынущи, абы ухуакіуэ мини 5 - 10 щылэжьэфынущ. Сыт хуэдэ ІэнатІэм пэрыт цІыхуми и къалэн Іэзэу щигъэзащіэм деж пщіэшхуэ иіэщ. Тракторым тесми, мывэ зэтрилъхьэми, пщіантіэр ипхъэнкіми пщіэшхуэ къалэжь, ищіэри мыгурыlуэгъуэу зызыгъэпlийуэ дэтхэм елъытауэ. Нобэ ІэщІагъэлІ зэмылІэужьыгъуэ куэдым дыхуэныкъуэщ, псом хуэ- ветым, ЩэнхабзэмкІэ советым я къалэну мыдэу ухуэныгъэм епхауэ. Я лэжьыгъэм щытынухэм. Кіуэкіуэм жиіащ а советхэр уасэу хуагъэувыр къратынущ. Нобэ эконо- ІэнатІэхэм щыщыІэ щытыкІэр зэпкърыхамикэм езым къегъэув лэжьакІуэм ептын уэ и пащхьэ къралъхьэнымкІэ, ныкъусахуейр дапщэми. АбыкІэ жысІэну сызыхуейр ухуэныгъэм, мэкъумэш ІэнатІэм. нэгъуэщІхэми ІэщІагъэлІ дызэрыщыхуэныкъуэрщ, ялэжьын дызэриІэрщ, улахуэ тэмэми къызэрахьынурщ», - жиlащ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэр къызэрыунэхурэ илъэсищэ зэрырикъур 2022 гъэм зэрагъэлъэпІэнум зэрызыхуагъэхьэзырым, ар КІуэкІуэ Казбек Іэтащхьэу лажьэу зэрыхүэзар къызэрыщыхъум журналистхэр щыщІэупщІэм жиІащ зэгурыІуэрэ зэдэІуэжу лъахэм зэдис цІыхухэр псом нэхърэ нэхъыщхьэу къызэрилъытэр.

- ФІыгъуэшхуэщ мыбы ис лъэпкъ псори зы ліэщіыгъуэ хъуауэ зы унагъуэ хуэдэу зэрызэдэпсэур, зэрызэкъуэтыр. Сытым дежи жызоІэ, ди тхыдэм уриплъэжмэ, зы Іуэхугъуи хэбгъуэтэнукъым дэ дыщІызэмызэгъынрэ дыщІызэкъуэмытынрэ ди зэхуаку къыдэхъуауэ. Абы нэхъри нэхъ ин, лъэщ дещі. Илъэсищэр си лэжьэгъуэм ну», - жиlащ Кіуэкіуэм. зэрыхуэзар хуабжьу жэуаплыныгъэшхуэщ си дежкіэ. Ауэ нэхъыщхьэр а піалъэм

екІурэещхьу урихьэлІэнырщ. Пэжщ, абы ирихьэл э шэнхабзэ Іуэху дахэ куэд къызэдгъэпэщыну, концертышхуэхэр едгъэкІуэкІыну зыдогъэхьэзыр. Ауэ сэ си лэжьэгъухэм яжесІэращи, ІуэхукІэ, экономикэ зызыужьакІэ дызыхуэарэзыжу дынэсынрати, ар къыдэхъулГэну къысщохъу. Псалъэм къыдэкіуэу жыпіэмэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым и бюджетыр сом мелард 60 хъууэ дрихьэл ащ илъэсищэм. 2019 гъэм и ЩІышылэм сэ жысіауэ щытащ 2024 гъэм ди бюджетыр сом мелард 60-м нэдвгъэгъэс жыс Іэри. Экономистхэм, ІэщІагъэліхэм абы шыгъуэм къызжаіат апхуэдэ зыужьыныгъэ къэхъункІэ Іэмал зэримыlэр. Ауэ а бжыгъэм 2022 гъэм дыхуэкlуащ. Сэ фэ нобэ вжесlэфынущ а ахъшэр сом мелард 70-м зэрынэтхусыфынури. Зи гугъу сщ ыр республикэ ахъшэщ, инвестицэ хэмылъу. ЕхъулІэныгъэшхуэў къызолъытэ доллар мелуан 500-р илъэсищым къриубыдэу доллар зы мелард зэрытщІыфар. Фигу къэзгъэкІыжынщи, 2019 гъэм республикэ бюджетыр зэрыхъуу щытар сом мелард 29-рэщ. Си щхьэкіэ апхуэдэ экономикэ ехъуліэныгъэхэм нэхъ мыхьэнэшхуэ язот. А ахъшэр лъэныкъуэ псоми кІуэнущ, республикэм и зыужьыныгъэм телэжьэнущ, - жиlащ Кlуэкlуэм.

Республикэм и Іэтащхьэм жэуап зэпкърыха яритащ Налшык щаухуэ поликлиникэщІэр зыхуэдэнум, хэгъэгум иджыри щаухуэну школыщІэхэмрэ зэрагъэпэщыжыну егъэджэныгъэ ІуэхущІапІэхэмрэ я Іуэху зыіутым, къуажэхэр псыкіэ къызэгъэпэщыным ехьэлауэ иджыпсту екіуэкі лэжьыгъэм теухуа упщІэхэм, нэгъуэщІхэми. Къызэхуэсахэр тепсэлъыхьащ КъБР-м и Іэтащхьэм деж къыщызэрагъэпэща, ЩІалэгъуалэ политикэмкІэ соныгъэхэр къыщІэгъэщауэ гъэзэкІуэжыутыку кърахьэурэ зэпкърахынымкіэ, зыхуэныкъуэхэмрэ зэрыгушхуэхэмкіэ зэдэгуэшэнымкІэ хуабжьу сэбэп зэрыхъунур.

Зэіущіэм щыжаіар къыщызэщіикъуэжым, КІуэкІуэ Казбек къыхигъэщащ республикэм щыщыІэ гугъуехьхэм зэрыщыгъуазэр, ахэр гъэзэк Іуэжыным к Іэхэк Іып Іэхэр зэрыщыгэр, лъахэм мылъку зэрыбгъэдэлъыр, а псори зэфІэгъэкІыным зэман тіэкіу текіуэдэн хуейуэ зэрыарар.

«Къэбэрдей-Балъкъэрым щыпсэухэм сахуэарэзыщ, сыт щыгъуи щытыкІэр къагурыІуэу, Іуэхур зэхащІыкІыу зэрыщытым папщіэ. Сэ сыхуейщ унэм къыщіэкі дэтхэнэ зыми и хъуреягъыр зэlузэпэщу щытыну, ди лъахэм зиужьыну. А гъуэгум дытетщ, Іэмал куэд диІэщ, ди къалэнхэр псори дгъэзэщ энущ. Си гугъэщ, фэ, журналистхэр, абыкІэ дэІэпыкъуэгъу фыхъу-

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэ.

хэкіуэда Сэлэт Мыціыхум

тор, Дамаск къэрал уни-

♦ 1956 гъэм къалъхуащ Ис-

тамбыл щыпсэу уэрэдус, уэрэджы ак Іуэр КъБР-м

♦ 1958 гъэм къалъхуащ те-

зрата **Токъмакъ Светланэ**.

♦ 1970 гъэм къалъхуащ фи-

лософие щІэныгъэхэм я

доктор, экономикэмрэ уп-

равленэмкІэ институту

сор КъуэщІысокъуэ Заур-

«pogoda.yandex.ru» сай-

Псыхуабэ дэтым и профес-

Дунейм и щытыкІэнур

тым зэритымкіэ, Налшык

уфауэ щыщытынущ. Ма-

хуэм хуабэр градуси 6 - 8, жэщым щІыІэр 1 градус

Зыгъэхьэзырар

ЖЬЭКІЭМЫХЪУ

лежурналист, Дунейпсо ▮

Абдул-Сэлам Адыл.

Ухуэныгъэхэр зэрекіуэкіым набдзэгубдзаплъзу кІэлъыплъыну яхуегъзув

ANDIS MANDS

КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек щэкіуэгъуэм и 30-м иригъэкіуэкіащ социальнэ мыхьэнэ зиіэ ухуэныгъэхэр щІыным, къызыхуэтыншэу зэгъэпэщыжын хуей Іуэхушіапіэхэм лэжьыгъэр щызэтеухуэным щытепсэлъыхьа

фэщ і Мусуков Алий, КъБР-м и Іэтащхьэм и Администрафэщіым и къуэдзэ Хъубий ну сад дащіыхынущ Сол-Марат, КъБР-м и Іэтащхьэм- датскэ станицэм. Правительствэмрэ я Іуэхухэр зэкіэлъызыгъакіуэ тіэм зегъэужьыным хуэгъэ-Азэмэтджэрий, пса щІыналъэ программэм ухуэныгъэмрэ псэупІэ-коммунальнэ хозяйствэмкІэ министр Бэрбэч Алим, егъэджэныгъэмкіэ, щіэныгъэмрэ щіалэгъуалэм я ІуэхухэмкІэ министр Езауэ Анзор, узыншагъэр хъумэнымкіэ министр Къалэбатэ Рустам, щэнхабзэмкіэ министр Къумахуэ Мухьэдин, спортымкіэ

Федеральнэ къэрал, щІыналъэ проектхэм хыхьэу илъэс дызыхуэкІуэм яухуэну е къызыхуэтыншэу зэрагъэпэщыжыну я мурадш егъэджэныгъэ, узыншагъэр хъунальнэ, гъуэгу ІэнатІэхэм хыхьэ объект 80 хуэдиз.

министр Хьэсанэ Ислъам.

жэхэм лъэныкъуэ псомкіи кэм и унэщіэр, зы махуэм зегъэужьын» и къэрал про- къриубыдэу ціыху 500-м я граммэхэм хыхьэу 2022 узыншагъэм кіэлъып-

ЗЭХУЭСЫМ хэтащ КъБР-м гъэм щ адзэнущ ц ыху 6324и Правительствэм и Уна- рэ щеджэным хуэщІа школыщІэу пщІы ухуэныр. Еджапіэщіэхэр щаухуэнущ Налцэм и Унафэщі Къуэдзокъуэ шык, Нарткъалэ, Бахъсэн, Мухьэмэд, КъБР-м и Прави- Прохладнэ, Май къалэхэм, тельствэм и Унафэщіым и Куба, Псынабэ, Краснояпэ къуэдзэ Къуныжь Му- сельскэ, Сэрмакъ къуажэ-Іэед, Праительствэм и Уна- хэм. Сабии 140-рэ зыщ і эхуэ-

Узыншагъэр хъумэн Іэна-

ипкъ иткІэ 2021 - 2025 гъэхэм зыхуэныкъуэхэмкІэ къызэрагъэпэщынущ, къызыхуэтыншэу зэрагъэпэщыжынущ республикэм и медицинэ Іуэхущіапіэ пщыкіуплі. Къэбгъэлъагъуэмэ, ахэр Налшык, Бахъсэн, Шэджэм къалэхэм, Бахъсэн, Аруан, Дзэлыкъуэ, Тэрч, Шэрэдж, Іуащхьэмахуэ щІыналъэхэм дэт поликлиникэхэмрэ сымаджэщхэмрэщ. Иджырей медицинэм къигъэув мардэхэм изагъэу щытынущ лышх узыфэр зыпкърытхэм щегэзэну Налшык щамэн, спорт, псэупіэ-комму- щіыну диспансерым и про- и Унафэщіым къыхигъэ-нальнэ, гъуэгу Іэнатіэхэм ект-сметэ тхылъхэр, ухуэ- щащ а проектхэр гъэзэщіэект-сметэ тхылъхэр, ухуэныгъэри ирагъэжьэнущ. УФ-м «Егъэджэныгъэ Іэ- Апхуэдэуи щІадзэнущ НалнатІэм зегъэужьын», «Къуа- шык дэт езанэ поликлини-

лъыным хуэщар, щанри. Театрхэм я уардэунэу Налшык щащым и ухуэныгъэри и карм нагъэсыну я мурадщ, Ташлы-Тала, Уэзрэдж, Къамылыкъуэ, Аруан къуажэхэм, Александровскэ станицэм Щэнхабзэмка я унэхэр зэгъэпэщыжын щадзэнуш. Налшык лъэрыжэка къыщыбжыхь хъу мылылъэрэ Шэджэм Ищхъэрэм футбол цакарын хуэща утыкурэщыщыныр «Физическэ щэнхабзэмрэ спортымрэ зе-

щэнхабзэмрэ спортымрэ зегъэужьын къэрал программэмрэ «Спортыр ди псэук Іэм и мардэщ» къэрал проек-тымрэ хыхьэу 2022 гъэм ирагъэкlуэкlыну лэжьыгъэ-хэм ящыщщ. Прохладнэ щІыналъэм къызыхуэтынщызэрагъэпэщыжышэу нущ спорткомплексыр, псы кlyaпlэ бжьамийхэр. «Эркен-Езден» псэупlэм псы ира-шэлlэнущ, къагъэсэбэпар къызэрыlyашыну бжьамийхэри далъхьэнуш, Іуащхьэмахуэ жылэм псы фlей щlэжыпlэ бжьамийхэр щагъэкъэбзэнущ. Бахъсэн псыкІэ къызэзыгъэпэщыну бжьамий зэпхахэр дэлъхьэнми яужь ихьэнущ. Абы сом мелардиті трагъэкіуэдэну яубзыхуащ. Пащэнущ щіыналъэхэр, жылэхэр зэпызыщІэ гъуэгухэр зэгъэпэщыжыным ехьэлІа лэжьыгъэ-

«Апхуэдиз мылъку зыху-хах, зытрагъэкІуадэ ухуэны гъэхэр ди деж илъэс 30 - 40 хъуауэ щрагъэкІуэкІакъым», - жиІащ КъБР-м и Іэтащхьэ КІуэкІуэ Казбек. ЩІыналъэм ным набдзэгубдзаплъэу кІэлъыплъын зэрыхуейр.

хэм.

КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-ІуэхущІапІэ.

КъэкІуэну илъэсищым я бюджетыр

(КІэухыр. ПэщІэдзэр 1-нэ нап.).

Республикэр цІыхубэ транспорткІэ пэщыным, электрическэ транспорт, гъущІ гъуэгу транспорт Іуэхутхьэбзэхэр цІыхухэм егъэгъуэтыным тещіыхьа проектым теухуауэ къэпсэлъащ КъБР-м транспортымрэ гъуэгу хозяйствэмкІэ и министр Дыщэкі Аслъэн. «КъБР-м и турист Іуэхухэм теухуа законым зэхъуэкІыныгъэхэр хэлъхьэн» проектым и гугъу ищІащ

ЗэІущІэм къыщащтащ «ЦІыхухэм я санитар-эпидемиологие къызэгъэпэщыныгъэм тещІыхьа федеральнэ законым зэхъуэк Іыныгъэхэр хэлъхьэным теухуа» проек-

КъБР-м курортхэмрэ туризмэмкІэ и министр **Шаваев**

тыр. Ар QR-кодхэр зэгъэпэщыным и Іуэхурщ. «Роспотребнадзор»-м и къудамэу КъБР-м щыІэм и унафэщІ **Пагуэ Жыраслъэн** жиІащ коронавирусыр зэуалІэхэм, хьэлъэу зыпкърыкІхэм, абы илІыкІхэм я бжыгъэр зэрыкуэдыр. Гу зэрылъатамкІэ, иужьрей тхьэмахуищым узыфэ Гейр нэхъ яхуэлъэщ зи ныбжьыр илъэс 60-м щхьэдэхахэм. Пагуэм къыхигъэщащ дунейр щІыІэ къызэрыхъум епхауэ пыхусыху къызэуалІэхэм къазэрыхэхъуэнур, абы мы Гуэхур нэхъри гугъу зэрищТынур. Пыхусыхумрэ коронавирусымрэ зэхагъэгъуэщэныр зыхуэІуа щыІэкъым, я нэщэнэ гуэрхэмкІэ зэщхьщи. АтІэми, абыхэм уазэрыпэщІэт Іэмалхэр куэду зэщхьэ-

Туэхум теухуауэ къэпсэлъащ КъБР-м узыншагъэр хъўмэнымкіэ й министр Къалэбатэ Рустам

- Узыфэ бзаджэр къыщежьагъащіэм ціыхухэр щіэхъуэпсырт ар къэзыгъэувы!эн Іэмал - вакцинэ я!эным Иджыпсту вакцинэр лізужьыгъуз зыбжанзу зэхалъхьащ, ауэ щхъухьым пэщІэт вакцинэр ди ціыхухэм зыхрагъэІуным хуэпІащІэркъым. Ди республикэм и щытыкіэм, дыкъэзыухъуреихь ціыхухэм девгъэгупсыс. Медицинэм и лэжьакТуэхэр зыкърамыгъэлыжу узыфэм пэщіэтщ, ауэ ахэри езэшащ,- жиіащ абы.

КъБР-м и Парламентым ЦІыхухэр лэжьыгъэкІэ къызэгъэпэщыным, социальнэ политикэмрэ узыншагъэр хъумэнымкІэ и комитетым къыхилъхьащ QR-кодым теухуа унафэм и проектыр. Ар депутатхэм я нэхъыбэм даіыгъащ. А унафэм къару иіэнущ мазих піалъэм

КъБР-м и Парламентым и УнафэщІ Егоровэ Татьянэ депутатхэм, проектхэм хэлэжьыхьахэм фіьщіэ яхуи-

ГУГЪУЭТ Заремэ.

Акъылрэ щІэныгъэрэ, гуащіэрэ зэфіэкірэ

блэр хэкупсэу къэгъэтэджыным зи гупсысэхэри ІуэхущІафэхэри хуэгъэпсахэм ящыщщ Теувэ Алексей Щэрэлыкъуэ и къуэр. Нэ-хъыжьыф Гумызагъэм, жылагъуэ лэжьакіуэ жыджэрым мы махүэхэм егъэлъапІэ и илъэс 80 юби-

ТЕУВЭ Алексей Псынабэ къуажэм 1941 гъэм и дыгъэгъазэм и 5-м къыщалъхуащ. Ар къыщыхъуар пщІэрэ нэмысрэ, зэгурыlуэрэ зэдэlуэжрэ зэрылъ адыгэ унагъуэ щыпкъэщ. зэщхьэгъусэхэу Щэрэлы-Мысырхъанрэ (ар БжэІумыххэ япхъут) быних зэдагъуэтащ: Хьэ́пагуэ, У́мбэрид, Алексей. Мурадин, Риммэ сымэ. Адэ-анэм яхузэфіэкіащ абыхэм ящыщ дэтхэнэми щІэныгъэ нэхъыщхьэ, зэрыпсэун ІэщІагъэ ирагъэгъуэтын, нэхъыщхьэращи, цІыху пэжу, лъэпкъ гъэсэныгъэ дахэ яхэлъу къагъэтэджын. Быным я щакъуажэдэсхэм щІыхьрэ зыхуащІу псэуа Щэрэлыкъуэ. Аращ жылэщ зу 1928 гъэм тысаўэ щыта Псынабэм япэу къыщызэрагъэпэща мэкъумэшыщІэ советым и тхьэмадэу хахауэ щытар. Дзыхь къыхуащ дэтхэнэ ІэнатІэри езыгъэф актуэ Щэрэлыкъуэ иужьктэ партым и райкомым ираджащ икІи графие щІэныгъэхэм я док-Хэку зауэшхуэм ипэкІэ

щылэжьащ къудамэм и унафэщіу. И адэм хуэдэу, жыджэру, акъы-лыфІэу къэхъуащ Алексей. Къуажэм дэт школым фІы дыдэу зэрыщеджэм къыдэкіуэу, еджапіэм щекІуэкІ сыт хуэдэ жылагъуэ Іуэхуми щыпашэў щытащ. Куэдым хунэсырт Алексей. Ар пионер зэгухьэныгъэм и пашэт, классым и старостэт, еджакІуэхэм я комитетым хэтт, художественнэ самодеятельностми щыжыджэрт. Арат гъэмазыгъэпсэхугъуэм ныбжьыщІэ къыщызэрагъэпэ́щ производствэ бригадэми и пашэр. Школым щыщІэса лъэхъэнэм щытепсэлъыхьыжкІэ, Алексей гуапэу игу къегъэкlыж и япэ егъэджакІуэу щыта Сэншокъуэ Аслъижан Хьэсанш и пхъур. Абы зэрыжиІэмкІэ, Аслъижан сабийхэм щІэяригъэгъуэта къудейуэ атІэ ныбжьыщІэхэм лъэпкъ гъэсэныгъэ дахэ яхэлъхьэным, ахэр хэкупсэу къэгъэтэджыным еліалізуи лэжьащ. Абы и нэІэм щІэту Алексей 1956 гъэм фІы дыдэу къиухащ Псынабэ дэт илъэсибл школыр, иужькіэ илъэситікіэ щеджэжащ Къэхъун дэт курыт шко-

Ар ехъулІэныгъэкІэ къиуха нэужь, адэкІэ еджэным и нэ къыхуикІми, Алексей лэжьыгъэ ІэнатІэм щыпэрыуващ я жылэм щызэхэт хозяйствэм. Абы зэрыжиІэжымкІэ, трактористым и дэІэпыкъуэгъу ныбжьыщІэр и пщэрылъ къалэнхэм хагъэгъуэзат лэжьакіуэ Іэкіуэлъакіуэхэу Тхьэзэплъ СулътІан, Къэжэр

Ди республикэр къулейщ абы и сымэ. Лэжьыгъэм къыпимыкІуэт зэlузэпэщыныгъэм, ехъулlэны- щlалэ жыlэщlэр Старэ Шэрэдж дэг гъэм зи акъылрэ щlэныгъэрэ, гуа- мэкъумэш училищэм 1958 гъэм щіэрэ зэфіэкірэ езыхьэліэ ціыху- еджапіэ ягъэкіуауэ щытащ, колхэмкіэ. Апхуэдэ хэкупсэхэр и ма- хозым и правленэм и жэрдэмкіэ. Ар щі экъым Аруан щіынальэм хыхьэ ехъуліэныгъэкіэ къиухри, трактокъуажэ нэхъ дахэхэм ящыщ, зи рист ІэщІагъэр иІэу Алексей хощіыпіэр псынащхьэ къабзэхэмкіэ зяйствэм Іэнатіэ щыпэрыувэжащ, къулей, «Псынабэ» ціэ дахэмкіэ зэрылажьэм хуэдэури 1960 гъэм зэджэ жылэ Іумахуэми. Щалъхуа къиухащ Къэхъун дэт курыт школым и жылэм адэкіи зиузэщіыным, и пщыхьэщхьэрыеджэ къудамэр. псынабэдэсхэм я гъащіэр егъэ- Къыкіэлъыкіуэу щіалэщіэм зригъэфіэкіуэным, абы къыдэхъуэ щіэ- гъуэтащ киномеханик Іэщіагъэр икІи Аруан районым щэнхабзэмкІэ и къудамэм киномеханикыу лэжьэн

> ЩІэныгъэм хуэнэхъуеиншэ щІалэщІэм абы епха и гугъапІэхэр на-хуапІэ ищІащ. 1960 - 1965 гъэхэм Алексей щеджащ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым мэкъухозяйствэр механизаца щІынымкІэ и къудамэм икІи щалъхуа жылэм къигъэзэжащ инженер-механик ІэщІагъэр иІэу. Куэд дэмыкІыу Теувэр дзэм ираджащ. Абдежми щапхъэ игъэлъагъуэу Хэкум къулыкъу хуищащ адыгэ щалэм. Абы щытхъу иІэу къиухащ Пермь областым щыІэ дзэ частым къепхауэ, офицерхэр щагъэхьэзыру

щыщІидзащ.

щы а курсхэр. Дзэ къулыкъур ныкъусаныгъэншэу езыхьэкІыу къэзыгъэзэжа щІалэр Аруан районым и гъэзэщ ак уэ комитетым мэкъумэш хозяйствэмкІэ и управленэм «Псыкуэд» совхозым инженер нэхъыщхьэу игъэкІуащ. Жыджэру, жэуаплыныгъэр зыхищІзу лэжьэн езыгъэжьа ІэщІагъэліым район унафэщіхэм гу къылъамытэу къэнакъым: куэд дэмыкІыу Алексей управленэм къашэжащ, инженер-инспектор къулыкъури «Госсельтехнадзор» инспекцэм къыщыхуагъэфэщащ.

1969 гъэм и гъатхэпэ мазэр Алексей и гум ІэфІу къинащ - щалъхуа жылэжьым къыщызэрагъэпэща совхозыщІэм ар инженер нэхъыщхьэу ягъэкІуэжащ. Хэлъэт зиІэ ІэщІагъэліым бгъэдэлъ зэфіэкіыр нэхъри наlуэ къэхъуащ ар «Мэкъумэштехникэ» зэгухьэныгъэм Аруан шІыналъэм щиГэ управленэм и унафэщіым сату Туэхухэмкіэ и къуэдзэу щыщылэжьа илъэсхэми.

Нэгъуэщі Іэнатіэ куэди дзыхь къыхуащ ащ Теувэ Алексей. Партым и Аруан комитетым и чэнджэщкІэ 1985 гъэм Алексей ягъэуващ Нарткъалэ и щІыдагъэ базэм и унафэщІу. ЖыпІэнурамэ, сыт хуэдэ къулыкъу къыхуамыгъэфэщами, сыт хуэдэ къалэнхэр пщэрылъ къыщамыщами, Теувэм Іуэхур зэфІихырт, и зэмани къаруй емыблэжу, дзыхь къыхуащіа Ізнатіэр пашэхэм харигъэлъытэу. 1985 - 1987 гъэхэм ар, зэрылажьэм хуэдэурэ, щеджащ Москва дэт ЩІэныгъэ-къэхутакіуэ технологие институтым и аспирантурэм. А илъэсхэм иригъэкіуэкіа щіэныгъэ-къэхутэныгъэ лэжьыгъэхэр Алексей щызэхуихьэсыжащ «Машинэм и гидравликэ системэр къызэрапщытэ Іэмалхэр» зыфІища лэжьыгъэ купщІафІэм. Абы гулъытэшхуэ щигъуэтауэ щытащ а унэтіыныгъэм ирилажьэ іэщіагъэліхэм я деж икІи СССР-м КъэхутэныгъэхэмкІэ и къэрал комитетым абы папщІэ автор тхылъ къритащ.

Щеджэми щылажьэми Теувэр сыт щыгъуи жылагъуэ Іуэхухэм жыджэру хэташ. Ар я пашэт парт, профсоюз зэгухьэныгъэхэм, аттестацэ комиссэхэм хагъэхьэрт. Дэни и Іэмин, Гъуэплъащіэ Анзор, Теувэ Іуэху еплъыкіэр щыжиіэфу, ар пхи-Хъанбий, Хьэбытіэжь Мухьэмэд гъэкіыфу, къызэгъэпэщакіуэ іэкіуэ-Іуэху еплъыкІэр щыжиІэфу, ар пхи-

Къапштэмэ, Нарткъалэ и щІыдагъэ базэм и унафэщІу щыщытам щыгъуэ, Теувэр етІысэхакъым фэтэр 27-уэ зэхэт унэ зэlузэпэщ и лэжьакіуэхэм папщіэ иригъэщіыхукіэ.

ЗэфІиха апхуэдэ лэжьыгъэфІхэм къапэкІуэу Теўвэ Алексей куэдрэ ягъэпэжащ. Абы къратащ «Лэжьыгъэм къызэрыхэжаныкlам папщlэ», «ГуащІэдэкі лэжьыгъэфіым папщіэ», «Лэжьыгъэм и ветеран» медалхэр, къыхуагъэфэщащ парт комсомол, къэрал, жылагъуэ ІэнатІэ зэмылІэужьыгъуэхэм, РСФСР-м, КъБР-м Мэкъумэш хозяйствэмкІэ и министерствэм, КъБР-м Зауэмрэ лэжьыгъэмрэ я ветеранхэм я зэгухьэныгъэм, нэгъуэщ ІэнатІэхэми къабгъэдэкі щытхъу, щіыхь, фіыщіэ тхылъхэр, саугъэт лъапіэхэр.

2001 гъэм Теувэр пенсэ кІуащ, и ныбжьыр нэсри. АрщхьэкІэ и Їэр зэтридзэу тІысыжакъым, атІэ иджыри илъэсиблкІэ совхозым щылэжьащ, хадэхэкІ гупым я пашэу. Къинэмыщ ауэ, жылагъуэ Іуэхухэми дапшэщи хуэжыджэру шытш нэхъыжьыфіыр. Ціыхухэм яхуэщхьэпэн апхуэдэ Іуэху куэд зэфІихащ, ноби зэфІегъэкІ Теувэм. Къапщтэмэ, Псынабэ дэс ветеранхэм я Советым и тхьэмадэу щыхахам, пхигъэкІащ я къуажэм щыщу Хэку зауэшхуэм хэкүүэдахэм я фэеплъ ягъэувыныр. Алексейщ зи фіыгъэр а зауэшхуэм зэрыщ Іидзэу партизанхэм яхэту бийм япэщІэува, зи хъыбар лъэпкъ абы лъандэрэ ямыщІэ я къуажэгъу ХьэбытІэжь Борис Исхъэкъ и къуэм и цІэр жылэм хэІущІыІу зэрыщыхъужар. Теувэм ири-гъэкіуэкіа къэлъыхъуэныгъэхэм наіуэ къызэращіамкіэ, Хьэбытіэжьым и цІэр тетщ Чикола къалэм дэтфэеплъым. Хэкумикъыщхьэщыжакіуэ хахуэм и ціэр иджы тетщ къуажэ школым и пщантіэм щагъэува фэеплъым.

Хэку зауэшхуэм хэкІуэдахэм я фэеплъ дэтакъым ди жылэм 2015 гъэм ипэкіэ. А Іуэхугъуэр хуабжьу сигу къеуэрти, жылэм дэс ветеранхэм я зэгухьэныгъэм и пашэ сыщыхъум, мурад сщащ яужь сихьэну, жеіэ Теувэм. - Тхьэм и фіыщіэкіэ, нобэ ди къуажэм дэтщ апхуэдэ фэеплъ. А Іуэху щхьэпэм епха си жэрдэмыр къыздаlыгъащ Аруан район администрацэм и унафэщіхэм. Фэеплъыр ухуэным щіыпіэ бюджетым и мылъкум щыщи хухахащ. Апхуэдэу дэІэпыкъуэгъушхуэ хъуауэ щытащ щІыналъэм и ветеранхэм я зэгухьэныгъэм и тхьэмадэ Джэдгъэф Мухьэрбий, ди къуажэ администрацэм и пашэхэр, «Аруан ПМК»-м и унафэщі Балъкъэр Вадим сымэ. Іуэху дахэр зэфіэха хъуным мылъку къыхилъхьащ ди къуажэгъу хьэрычэтыщІэ щІалэ Хьэкъўн Тимур. А псоми я гуащІэ ирахьэл эри, фэеплъыр школ пщ ангіэм къыщызэіутхащ Текіуэныгъэ Иныр илъэс 70 щрикъу махуэшхуэм.

Къуажэдэсхэм я дежкіэ мыхьэнэшхүэ иІащ 2016 гъэм и накъыгъэм щІыпіэм Щэнхабзэмкіэ и унэм и пщІантІэм «Абыхэм я цІэхэр къуажэ тхыдэм къыхэнащ» фэеплъ стелэхэр къызэрызэІуахам. А Іуэхуми лэжьыгъэшхуэ хилъхьащ Теувэм. Жылэм и администрацэм и Іэтащхьэ Хьэкъун Рустам и чэнджэщым Алексей зэхуихьэсыжащ Псынабэм и зэфіэувэныгъэм зи къарурэ зэфіэкірэ езыхьэліахэм ятеуха хъыбархэр. Абыхэм я цІэ-

унэцІэхэр тратхащ а стелэхэм. Иджыпсту Теувэ Алексей щІыпІэ

администрацэм къепхауэ лажьэ Жылагъуэ советым и тхьэмалэши къуажэм и зэlузэпэщыныгъэм епха сыт хуэдэ ІуэхугъуэкІи чэнджэшэгъуфіщ, унэтіакіуэ іззэщ, жылагъуэ лэжьыгъэм и къызэгъэпэщакІуэ ІэкІуэлъакІуэщ. Апхуэдэу Алексей иджыблагъэ зэхуихьэсыжащ икІи хэјущјыју ищјащ Хэку зауэшхуэм и зэманым Псынабэ и уэгум щекіуэкіауэ щыта зауэм къыщраудыха совет кхъухьлъатэм теуха хъыбархэр. Къуажэм къыдэхъуэ щІэблэр хэкупсэў гъэсэнымкІэ ахэри хуабжьу лэжьыгъэ щхьэпэш.

Алексей и щІыбагъ къыдэтщ узэрыгушхуэ хъуну унагъуэ дахи. Абы и щхьэгъўсэ Теувэ (Хужьокъуэ) Любэ УФ-м егъэджэныгъэмкІэ и отличникщ. Ар илъэс 50-м нэскІэ хьэлэлу пэрытащ егъэджэныгъэ-гъэсэны гъэ ІэнатІэм, Псынабэ къыдэхъуэ ныбжьышІэхэм математикэр яригъэджу. Алексейрэ Любэрэ щІалитІ яІэщ: Аслъэнрэ Іэдэмрэ. Ахэр зэщхьэгъусэхэм ягъэсаш лъэпкъ хабзэм къигъэув мардэхэм тету, щІэныгъэ нэхъыщхьэ, ІэщІагъэ ирагъэгъуэтащ, унагъуэу ягъэтІысы-жащ, гъащІэм гъуэгу пэж щытрагъэуващ. Аслъэн хирург цІэрыІуэщ, медицинэ шІэныгъэхэм я кандидатщ, доцентш, КъБКъУ-м и медицинэ факультетым и егъэджакІуэщ, категорие лъаго зиІо дохутырщ. Іэдэм и ІэщІагъэкІэ экономистш. Ар и бухгалтер нэхъыщхьэщ Прохладнэ дэт чырбыш заводым. Теувэхэ пхъу пэльытэ яхуэхьуащ я ныситіри. Залини (ар Къалэбатэхэ япхэущ) Рузанни (ар Пщыукіхэ ящыщщ) унагъуэ дахэхэм къахэкіащ, щіэныгъэ нэхъыщхьэ, іэщіагъэфі яіэщ. Нэхъыжьхэр щыщІэркъым я бынхэм. я нысэ гумащІэхэм, къуэрылъхухэм я пщіэрэ гульытэрэ. Ахэр ягьэгуфіэ къащізува щіэблэм я ехъуліэныгъэхэм, гъащІэм и ІэфІыр иджыри зэ зыхрагъащІэу, дунейр нэхъри щіэщыгъуэ къыщащіу.

И илъэс 80 махуэшхуэм апхуэдэу ирохьэлІэ цІыху гуащІафІэ, хэкупсэ нэс, жэуаплыныгъэр зыхэзыщІэу сыт хуэдэ Іуэхугъуэри зэф Іэзыгъэк І лэжьакіуэ, щхьэгъусэ пэж, адэ щабэ, адэшхуэ Іэфі Теувэ Алексей Щэрэлыкъуэ и къуэр. НэхъыжьыфІым дохъуэхъу узыншагъэ иІэу, и дунейр нэхурэ гуауэм пэlэщlэу, дэрэжэгъуэмрэ гуф Іэгъуэмрэ и бэу щхьэгъусэмрэ езымрэ зэкіэры мыхуу, я бынхэм, абыхэм я щІэблэм я насыпым я лъэр щІигъэкІрэ я гум ехуэбылІзу иджыри куэдрэ псэуну. Теувэхэ я унагъуэ жьэгур мыужьыхыу, я дадэр жьыщхьэ махуэ зыхужа э нэхъыжьыф у я жьантіэм куэдрэ Тхьэм дигъэс.

Уи бынхэми зэрыжа ауэ, Алексей уэ упащіынут гуми, ари къоувыіэ, упащІынут псэми, унэхъ ІэфІу къалъытэ, уэ упащІыр гъащІэм - ар уахътыншэщ! Апхуэдэ псалъэхэр къыпхуэзыгъэфащэ щІэблэр жьауэм Тхьэм куэдрэ щІигъэт.

ЖЫЛАСЭ Маритэ

Нобара пщэдейрэ

Дыгъэгъазэм и 2,

нейпсо махуэщ. Ди зэмании а махуэм мыхьэнэшхуэ иІэщ: ООН-м къит бжыгъэхэм ятепщІыхьмэ, ду-■ ней псом иджыри цІыху мелуан 21-рэ хуэдиз пщы- Аскэрбий. лыпіэм щитщ. Абыхэм ■ яхэтщ цІыхубзи сабии.

∎ теухуауэ» федеральнэ за- жэщым щІыІэр градуси 2 коныр къызэращтам тра- 1 щыхъунущ. ■ щІыхьу ягъэлъапіэ.

♦Хьэрып Эмират Зэгуэтхэм я лъэпкъ махуэшхуэщ. 1971 гъэм дыгъэгъазэм и

1918 гъэм РСФСР-м и ипкъ иткlэ ягъэуващ. ЦІыхубэ комиссархэм я со- ♦Компьютер графикэм и ветым тхьэмахуэм къриу-■ быдэу зыгъэпсэхугъуэу махуэ хэха гъэувынымрэ къэ- бэпу мыдэным и дунейпсо рал махуэшхуэхэмрэ ятеухуа хабзэр игъэуващ.

♦ 1991 гъэм Ингушым ре ферендум щекіуэкіащ Шэ-■ шэным къыгуэкІыным теухуауэ. Абы хэтахэм я нэхъы-бапІэр апхуэдэ унафэм и

телъхьэу къэуври, Ингушыр ♦Урысей Федерацэм щареспубликэ щхьэхуэ хъуащ. гъэлъапіэ Юристым и ма-**♦1851 гъэм** къалъхуащ **хуэр** къэбэрдей джэгуакlуэ, **♦Зи Хэкур зыхъумэжурэ** усакІуэ **Агънокъуэ Лашэ**. **♦ 1913 гъэм** къалъхуащ **и махуэщ** шэрджэс усакіуэ, тхакіуэ, ◆1933 гъэм къалъхуащ гео-Хэку зауэшхуэм хахуэу зэрыхэтам папщІэ Вагъуэ **♦Пщыліыгъэр гъэкіуэды**- Плъыжь орденыр, Хэку за- верситетым и профессор ным хущіэкъуным и ду- уэ орденым и етіуанэ нагъыщэр зыхуагъэфэща

Гъуэщокъуэ Хъусин. **♦1960 гъэм** къалъхуащ уэрэджыlакlуэ, КъБР-м тхыдэ щlэныгъэхэм я док- щэнхабзэмкlэ щlыхь зиlэ и профессор Гуанэ лэжьакіуэ Къущхьэ До-

Дунейм и щытыкІэнур яхэтщ цІыхубзи сабии. «pogoda.yandex.ru» сай- лежурналист, Дунейпсо **ФУрысейм щагъэлъапіэ** тым зэритымкіэ, Налшык Арткомитетым и саугъэтыр Банк лэжьакіуэм и ма- пшэр техьэ-текіыу щыщы**хуэр**. 1990 гъэм дыгъэгъа- тынущ, піалъэ-піалъэкіэрэ зэм и 2-м «Урысей Федера- уэшх къыщешхынущ. Мацэм и Банк нэхъыщхьэм хуэм хуабэр градуси 3 - 5,

Дыгъэгъазэм и 3, *мэрем*

2-м унафэ къащтащ эмира- ♦Ныкъуэдыкъуэхэм я дутихыр зэгухьэу, зы къэранейпсо махуэщ. ООН-м и Ассамблее Нэхъыщхьэм 1992 гъэм къищта унафэм

> дунейпсо махуэщ ♦Пестицидхэр къагъэсэмахуэщ

Маринэщ. Лъэпкъ Іущыгъэ:

щыхъунущ.

Щхъухьышхуэри щхъухьщи, щхъухь ціыкіури щхъухьщ.

Ди лъэпкъэгъухэр

ДифІ догъэлъапІэ

ГукъэкІыжхэр

Зыхэтым фІыкІэ къахэщ Верусэ

ГъащІэм декіу, абы зи іыхьэ къыхэзыхыф ціыхум щхьэкіэ «псэукіэ ещіэ» жаіэ. Апхуэдэ ціыхур Іуэху куэдыщэ зи пщэ къыдэхуэ цІыхубзхэм ящыщмэ, нэхъыбэжу уи гуапэ мэхъу. Еджамэ, унагъуэ ихьамэ, бын дахэ игъэсамэ, и унэр къабзэлъабзэмэ, цІыху хыхьэкІэ-хэтыкіэ ищіэмэ, лэжьыгъэ Іэнатіэр зыхуей хуэзэу ирихьэкімэ... сыт адэкіэ къыпыпщэн?! А псори, къанэ щымы зу, къызэхъуліахэм ящыщ зыщ мы тхыгъэ кіэщІыр зытедухуа Хъыдзэдж (Ансокъуэ) Верусэ Хъусен и пхъур.

ВЕРУСЭ Тэрч районым хыхьэ Красноармейскэ къуажэм къыщалъхуащ 1951 гъэм дыгъэгъазэм и 2-м. Ансокъуэхэ Хъусенрэ Лъостэхъанрэ япхъущ. Зауэ нэужьым Хьэмидей къикІри Красноармейскэм къэІэпхъуауэ арат адыгэ унагъуэ нэскіэ узэджэну Ансокъуэхэ. Бынунэр инт, щ алищрэ хъыджэбзищрэ хъухэрт. Адыгэ хабзэжьри. пщІэ-нэмысри, нэхъыжь-нэхъыщІэри, гъэсэныгъэри, укІытэри зэрылъ унагъуэр хъуэпсэгъуэт, зыхуей псор ямы эми, адрейхэм яхэгъуащэу, ящІэн-ялэжьын ягъуэту псэухэрт. Хъусенрэ Лъостэхъанрэ лъэлъэжым, Мухьэмэдрэ Верусэрэ хьэяпхъу кlасэт Верусэ, адыгэ хабзэжьым рычэт Іуэхум хыхьащ. Зи напэ емыплъу зы и телъхьэ и адэм и хьэл-щэн ткlийр лъэбакъуэ зэрыхэлъыр lyпщly, лэжьыгъэр нэхъуефІыуэ зэрилъагъумкІи абы иншэу

Зауэ нэужь лъэхъэнэти, гъаблэт, цІыхур къузауэ псэурт. Сыт хуэдэ гугъуехь хэмы- лэжьак уэу Верусэ щы ащ Прохладнэ къатами, Хъусенрэ Лъостэхъанрэ яхузэфІэ- лэм. И ІэнатІэм жэуаплыныгъэ пылъу кіащ я бынхэр зыхуей хуагъэзэн, псоми зэрыбгъэдэтым папщіэ, Сатум и лэщіэныгъэ ирагъэгъуэтын, лэжьыгъэ іэ- жьакіуэм и махуэм ирихьэлізу, абы къынатІэ дэтхэнэ зыри Іуагъэувэн, унагъуэ хуагъэфэщащ Прохладнэ къалэм и щхьэхуэу ягъэтІысыжын.

къэдгъэзэжмэ, школ нэужьым абы Нал- хъуэри абы щыпащащ. шык къыщиухащ бухгалтер курсхэр. Ар къуажэ Советым. Къэхъуакъым абы Іуэхуми апхуэдэщ Верусэ. Зигурэ зи щхьэрэ зэтелъ, пэжымрэ захуагъэмрэ я телъхьэ, итхьэщІыкІауэ къабзэ цІыхущ Верусэ. Аращ ар зыхэтым къахэзыгъэщыр, къыкъыщІалъытэр.

Верусэрэ абы и щхьэгъусэ Хъыдзэдж яхъумэу мэпсэу Верусэ ипхъухэр. Мухьэмэдрэ пасэу унагъуэ яухуащ. Муунагъузу ягъэтІысыжащ, лэжьыгъэ Іэ- хуохъуахъуз Верусэ!

натІэ пэрыту псори мэлажьэ. 1990 гъэхэр къыщысым, къэралыр щы-

зэлІзэфызым зымыча яхузэфІэкІащ жаІа псалъэм трагъуэтэжу, Іуэхукіэ къабгъэдыхьэм я фіыціэ фіэкІа жрамыгъэІэу лэжьэн. 1995 гъэм къыщыщіэдзауэ 2020 гъэ хъуху сатум и щыхь тхылъыр. Я хьэрычэт Іуэхур тэмэ-Ди тхыгъэр зытеухуа Верусэ и дежкіэ му зэтеува иужь, унагъуэр Налшык къэlэп-

Зы махуэ Іуэхуншэу щысакъым Мухьэилъэс 30-кІэ щылэжьащ Опытнэ стан- мэдрэ Верусэрэ. Я Іуэху нэхъыщхьэу цым (жымкІэ Красноармейскэ) дэт щытари я бынхэр зыхуей хуэгъэзэнырщ. Абы къыдэкІуэуи хъыджэбзхэм яхуэткіэ бгъэдыхьа ціыхур щигъэщіэхъуа, пса- кіиящ ахэр. Арыншамэ дауэт?! Хабзэм лъэ жагъуэ щыжриlа, уеблэмэ нэбгъузкіэ тету ягъэса бзылъхугъэхэм я адэ-анэм я щеплъа. И гур зэјухауэ, зи щхьэ напэр трамыхыу, нэхъыжьым пщ з хуащ у, къезыхьэліа ціыхум хузэфіэкі псомкіи нэхъыщіэр ягъэіущу, зыхуей хуэзэу зыщІигъакъуэу псэуащ, нобэр къыздэс- мэпсэу. Верусэ и малъхъэхэращи, тхьэм узэрелъэІунщ, я щыкъу анэм и чэнджэщ щіэдэіуу, и жагъуэ зыкіи зэрамыщіыным хэту апхуэдэхэщ. Унагъуэ хъужахэми, езыхэм я бынхэр яІэжми, гъэсэныгъэ къазыхэк ами зыхыхьа лъэпкъми я пщ вабы хэзылъхьа я анэм ф вэлык ыу, абы и псакъызэрилэжьар, и бын гъэсэкІэр щапхъэу лъэр тІу зэрамыщІыным хущІэкъуу, илъэсипщІ ипэкІэ дунейм ехыжа я адэм и пщІэр

ИгъащІэми хъуэхъуу жаІэ «Жьыщхьэ хьэмэд и анэр жьы хъуат, унагъуэ къа- махуэ ухъу!» псалъэ дахэхэр. КупщІэшлэнхэр зыхуей хуэээу хузэф охыжыртэ- хуэ я он абыхэм, я мыхьэнэм куууэ къыми, къригъэшат и къуэм - щалэр егупсысыр мащами. Ущыщалэм и деж илъэс 22-рэ, хъыджэбзыр илъэс 18 ири- сыт хуэдэ гугъуехьми упэлъэщынущ, уи къуа къудейуэ. Опытнэ станцым пщІэрэ- жьы хъугъуэращ тыншыгъуи, гулъыти, шхьэрэ шызиlэу зы цlыху дэсамэ. Мухьэ- зэхэшlыкlи нэхъыбэу къышыплъыхъуэр мэдрэ Верусэрэ етіуанэхэт. Мухьэмэд Атіэ мис а псор щызу зыіэрыхьэ анэщ, жыггъэкІ-бригадиру, шофёру щытащ, лэ- анэшхуэщ Верусэ, жыышхьэ махуэ хъужьакіуэжьу къуажэм щыпсэуащ, Лени- ауэ жыпіэми ущымыуэну. И илъэс 70-м ным и орденыр, «Лэжьыгъэм и ветеран» ирихьэлІэу зи гуфІэгъуэ хэплъэ и бынеучать в симехжыный в мехиор в симех пхъуиплі зэдагъуэтащ, ахэр ирагъэджащ, илъагъуу дяпэкіи псэуну, узыншэну ды-

СОМГЪУР Синэмис.

Дунейм щикъухьа адыгэр къаціыху и ліыгъэкіэ, акъылкіэ, щіэныгъэкіэ, зэфіэкікіэ. Къэрал зэхуэмыдэхэм къулыкъу лъагэхэм щыпэрытхэщ пщіэ къыхуащі, дзыхь кърагъэз. Уэздемыр Джем адыгэщ, нэмыцэ политикщ, «Удзыфэхэр» политикэ партыр къызэзыгъэпэщаязщ. Иджыблагъэ Германием мэкъумэш

1938 ГЪЭМ Уэздемырхэ я унагъуэм нэмыцэ гражданствэ иратауэ щытащ. 1965 гъэм дыгъэгъазэм и 21-м дунейм къытехьащ Уэздемыр Джем. Германием, демыр Джем муслъы-Бад-Урах къалэм, къыщы-мэнщ. Абы щхьэгъусэ хуэ-

хъуащ щ алэр.

Министр къулыкъур зыхуагъэфэща Уэздемыр Джем

хъуащ, абы къыщиухащ хъуащ Аргентинэм курыт еджапІэри. ИужькІэ щеджащ Ройтлинген дэт колледжым. техническэ ЕгъэджакІуэу, журналисту лэжьащ. Тыркум икІыу Германием Іэпхъуахэм ятриухозяйствэмкіэ и министр хуауэ и Іэдакъэ къыщіэкіащ тхылъитІ.

1994 гъэм Бундестагым (Парламентым) и депутат хъуащ, 2004 гъэм Европей парламентым хыхьащ «Удзыфэхэр» партым и

журналисткэ Пиа Марие Кастрэ. Зэщхьэгъусэхэм быниті яІэш.

Европарламентым и депутату щыткіэрэ, Адыгэ щэнха́бзэм и махуэхэр («Дни черкесской культуры») а ІуэхущІапІэм къызэригъэпэщыным хэлІыфІыпхызыгъэкlахэм хьахэм. ящыщщ.

Уэздемыр Джем и лІакъуэр Адыгэ Республикэм къыщожьэ - и адэшхуэр абы

къыщыхъуащ. «Сэ Германием сыкъы-

сыщыхахащ. ЛъэпкъкІэ сызэрыадыгэм срогушхуэ, си солъагъу», жеlэ абы. адэ Абдулла Тыркум къы- **ГУГЪУЭТ Заремэ**.

щалъхуащ. Мыбдеж депутату цалъхуа адыгэщ. Адыгейри, Германиери, Тыркури фІыуэ

ЩІалэгъуалэмрэ **к**ъэрал хабзэмрэ

ЩІэныгъэхэмкіэ ІуэхущІапІэ №1-м, Налшык дэтым, щекіуэкіащ «Щіалэгъуалэмрэ къэрал хабзэмрэ» зи фіэщыгъэ джэгу-зэпеуэм и зи чэзу зэхыхьэр. Абы хэтащ Налшык дэт курыт еджапІэхэм я гуп къыхэхауэ пщІы.

ЗЭХЬЭЗЭХУЭР Іыхьищу гуэшат. Япэм еджакіуэкъыщагъэлъэгъуэн хуейт Урысейм и Конституцэр зэращІэр, етІуанэм цІыхум и хуитыныгъэм ехьэлІа псалъэхэм зэрыщыгъуазэр, ещанэм - къэрал хабзэхэр зэращІэр наІуэ ящІыпхъэт, щапхъэ пыухык ахэр щ ыгъуу.

Урысей гвардием и управленэм и щыналъэ къудамэм, МВД-м, щІэныгъэхэмкІэ къалэ департаментым, «Боевое братство» зэгухьэныгъэм Къэбэрдей-Балъкъэр къудамэм я лыкіуэхэр зыхэта къэпщытакіуэ гупым къыхагъэщащ класс нэхъыжьхэм щеджэ ныбжьыщІэхэм къэрал хабзэхэм фІыуэ зэрыхащІы-

кІыр. - АпхуэдизкІэ фІыуэ за-гъэхьэзырат школакІуэхэми, япэ ўвыпІэр гупитІым яхуэдгъэфэщэн хъуащ. Мыпхуэдэ зэпеуэхэр щхьэпэщ цІыкІухэр гупсысэу, я Іуэху еплъыкІэр тегушхуауэ къаІуатэу, гупым щылажьэу гъэсэнымкіэ, - жиіащ Урысей гвардием и шІыналъэ къудамэм и дзэ къулыкъущІэ Берд Хьэмид.

Зэпеуэм щытекІуахэм щІыхь тхылъхэмрэ саугъэтхэмрэ иратащ.

> Урысей гвардием и управленэм КъБР-м . щиІэ и къудамэм и пресс-ІуэхущІапІэ.

Сыщалъхуа хьэблэм сыщыды-

хьэжкіэ, зэгуэр бынунэр шыпэкічч

щытауэ иджы нэщі хъуа, си ціыкіущ-

хьэр щызгъэкіуа пщіантіэшхуэм и Іэпліэм сыкъыщихутэжкіэ, псэр

пкъым пкърысыкІрэ блэкІам хилъэ-

сэжу къысщыхъуу щытыкіэ гъэ-щіэгъуэн сохуэ. Си нэгу къыщіоу-вэж псори, зыри къэмынэу: зи іэфі-кіэ зызмыгъэнщіу пасэу сіэщіэкіа си анэ ціыкіур, къысщхьэщыуб-

гъуарэ къысхуащіэмкіэ иримыкъуу

дунейм тета си адэшхуэ-анэшхуэр,

гумащІэрэ сыт щыгъуй къысхуэща-

бэу щыта си анэ дэлъхухэр, зи гульытэ зэи сыщызымыгьэщіа хьэблэ

сабиигъуэр Іэфіщ, щіыжаіари. Си гум Іэфіу къинэжахэм ящыщщ ди

хьэблэм дэсхэм я зэхуаку илъа зэхущытыкіэ дахэхэр, къыщекіуэкіыу

щыта хабзэхэр, уэршэрхэр, щы-хьэхухэр, зэкlэлъыкlуэр. Сщыгъуп-

хьэкіэрэ уэрамышхьэм къыдэкірэ

жэщыбгым нэсыху дыхьэшхымрэ гу-

кіыу фіэкіаи зыми зыри жраіэртэ-

къым... УимыІэжыр къыщыплъы-

хъуэм деж, гум зехуз, ауэ гъащІэр ап-

хуэдэурэщ зэрыкіўэр, псори чэзущ...

ЗЫХИМЫЩІЫКІРЭ зыщымыгъуа-

зэрэ щымыlэу гуащэшхуэ сиlащ. Хуабжьу цlыхуфlт, акъылыфlэт, и гу-

мащіагъэм удимыхьэхынкіэ Іэмал имыіэу псэ къабзэ-гу пціанэт. Иджып-сту хуэдэу къызощіэж си гуащэшхуэм

и адэ шыпхъухэм ящыщу къэнар дунейм щехыжам, и гур зэрыхэщІаўэ

сыщызэплъэкіыжкіэ, си ціыкіущхьэм хэтахэм ящыщт, абы сыпищіэр-

ти, а къуэпс закъуэри нобэ сіэщіэ-

кІащ. - жиІэгъат нанэм. - Си жагъуэ

дыдэщ, ауэ аращ-тіэ, гъащіэр зэпэ-

хъарзынэ къэзыгъэщІам къызэри-

гъэнэщхъеяр абы щыгъуэ тІэкІvи

хьэлэмэт къысщыхъуами, иджы фіыуэ зыхызощіэ «зэпэлъэрышэщ»

жыхуиlар: дунейр чэзущ, абы щІэбэг щыІэкъым, гувэми-щІэхми уи дежи къэсынущ. Псэуху цІыхум зэІуищэ

гугъэхэращ абы зыри щІемыгупсы-

сыр. Сабиигъуэр щиухынум егупсысакъым ди хьэблэ щалэгъуалэри.

Сыт щхьэкІи егупсысынт: адэ-анэр

жьауэу къащхьэщытт, щІалэгъуэм и

акъужьыр гуапэу къателъэщімхьырт, ар дэнэкій къикіми зыхамыщізу

Іэджэ гугъэхэр зэlуищэу, и хъуэпсапіэхэм укъызэрилэу ди хьэблэм дэсащ зы щіалэ. Щіалэфі дыдэ. Къущ

хьэхэ ящыщу, и ціэр Хьэсэдину... Ціыкіуи ини дызэреджэр Хьэсэт абы.

Иджы хуэдэхэращ Къуэщхьэхэ я куэбжэпэр къызэlуахыу Хьэсэдин и хьэдэр къыщыдашэжауэ щытар. Зыри зыпэмыплъа, псоми гущІыхьа

ри зыпэмыплъа, псоми гущіыхьа ящыхъуа гуауэм зыкъомрэ закъри-гъэщіэжакъым ціыхухэм. Мо щіалэ нэіурыту, гуфіэнэгуу щытар зэрыщымыіэжым уегупсысмэ, щхьэжагъуэ уищіырт. Зэи сщыгъупщэркъым Хьэсэдин щіалъхьэн и пэ и ныбжьэгъу-

хэм ягъэуауэ щыта фочауэ макъхэр.

апхуэдизкіэ фіыуэ ялъагъурт, пщіэ

и сабиигъуэр щигъэкІуари Зеикъуэ (ХьэтІохъущыкъуей Ипщэ) къуажэрщ. Щалэгъуалэм Хьэсэдин зымыцІыхурэ зи мынэІуасэрэ яхэтакъым, жып-

Іэмэ пціы хъунукъым. Щіалэ жаныр

спорт зэмылізужьыгъуэхэм дихьэхырт икіи къыхэжаныкі зэпытт. Къэжэнкіз

хуэдэ щы акъым: курыт еджап эми

щіынальэми спортымкіэ щекіуэкі зэ-

пеуэхэмрэ зэхьэзэхуэхэмрэ ар сыт

щыгъуи щытекlуэрт, япэ увыпlэхэр къыщихьырт. Топджэгуми щыапхуэ-дэт Хьэсэдин. Топыр кърахьэжьакъэ -

ар гупым я Іэтащхьэу хахырт. ЩІа-

лэхэм фіыуэ ящіэрт абы унафэр

ІэщІэплъхьамэ, зыри зэрыхущІемы-

гъуэжынур - топыр игъэджэгурэ

къыдэджэгүрэ къыбгурымыІуэу зэ-

Къущхьэ Хьэсэдин къыщалъхуари

къыхуащІырт абый...

къафізіуэху щымыізу псэухэрт.

жыхуаІэр».

къэпсэуами,

'Ныбжь

«КІыхьу

шытар.

пъэрышэщ

иужькі і къуажэ щіалэхэм дауэ укъамыціыхунрэт, уи ціэр зэлъамыщіы-ЛэжьыгъэкІи хуэмыхутэкъым Хьэсэдин. ІэпщІэлъапщІэт, къыкІэлъы-щІыхьэ щымыІэу жант, сытри ищІыфу, сыт хуэдэ Іуэхуми пэлъэщырт. «И Іэпкълъэпкъыр къоныкъуэкъу», жыхуаІэр Хьэсэдин хуэдэхэрщ. Хадэм илъ лэжьыгъэм къуажэр иужь щихьэм, Къущхьэхэ ейр зыхуей хуэзауэ, къыхэпщіыкіын хуеймрэ къыхэгъэкъэбзыкІын хуеймрэ зэпэщ хъуауэ ирихьэл Эрт. Апхуэдэ дыдэуи губ-

быдырт. Атіэми, гуащіэрэ зэфіэкікіэ и лъэгуажьэгъухэм къахэщ щІалэр зыгуэрым епэгэкІыу е псалъэ жагъуэ яжриГэу зэхэпхынутэкъым. Ар сыт щыгъуй къэзыухъуреихьхэм зыгуэрхэр яжриlэут, ядэгушыlэут зэрыплъа-гъунур. Ныбжьэгъухэм яжриlэнрэ яриІўэтэлІэнрэ зэриІэм къыхэкІыуи, и

гъуэм щыдэкІкІэ, къыкІэлъыщІыхьэ

щымы ву пашэныгъэр псоми яф му-

ужьым икІыртэкъым. ЕджапІэ нэужьым, Хьэсэдин Бахъсэн къалэм дэт техникэ училищэм щІэтІысхьащ. Хъарзынэуи щеджащ, радиомонтажымкіэ щіэныгъэрэ іэщІагъэрэ щызригъэгъуэтащ. Училищэр къызэриухыу, щІалэр дзэм къулыкъу щищІэну дэкІащ. Хьэсэдин жэр... Дэтхэнэр жыпіэн, дэтхэнэм гьащ, щіэх дыди зауэ хуэіухуэщіэ-зэуэ утепсэлъыхьын?! Арагъэнщ, хэм епха щэхухэм ізижь хуэхъуащ. Зыпэрагъзувэ ТэнатТэм щыщТэныгъэ имыІэу зэригъэзащІэм, ныбжьэгъухэм пщІэ яхуищІу, абыхэми дзыхь кърагъэзу зэрыщытым къыхэкІыу, Хьэсэдин мызэ-мытІзу щІыхь тхылъхэр къыхуагъэфэщащ, хъуэхъу тхылъщэркъым щіалэгъуалэр пшыхьэш- хэр адэ-анэм къыхурагъэхьащ.

Апхуэдэ хъуэхъу тхылъхэм ящыщ къагъэхьауэ, иджыпсту хνэдэν шыІзмрэ хэту ягъакіузу щыта зэ-маныр. Абыхэм я зэхэкіыжыгъуэ гуэ ди деж гуфізу къызэрекіуэкіауэ хъуху нэхъыжьхэри дыхьэжыртэ-къым, къахуеплъэкірэ пыгуфіы-къытехуауэ къильытэри, Жанпагуэ зыхуигъазэри: «ЩІалэм игъэгуфіар фи закъуэкъым, хьэблэри дигъэгушхуащ, ди къуажэ напэми жьауэ иригъэщІакъыми, къыщыкІуэжкІэ, щІалэм си цІэкІэ ІэщІэплъхьэжынщ мы жаныр», - жиlэри и бгырыпхым пыщlа сампlэр къыпихри, иритыгъат. Ди анэшхуэр къущхьэ хъыршынкіэ фІыти, пщыхьэщхьэм хьэблэ лІыжьхэр къригъэблагъэри, Хьэсэдин и

ціэкіэ зэхигъэсауэ щытыгъат... Куэд дэмыкІыу Хьэсэдин зауэлІ къалэнышхуэхэр и пщэ къралъхьэу хуежьащ. Зэкъым икІи тІэукъым «бийр щитысыкіа щіыпіэм» кіуэуэ тіасхъэ щІихыну абы къызэрыхуагъэфэщар, куэдрэ къыхуихуащ «къахьа бзэгум» щіэлъ щіагъыбзэр зэхигъэкіын, къи-хута щэхумкіэ «бийр» къыщебгъэрыкіуэну йкій къащытеуэну щіыпіэхэр хэІушІыіу ишІын хуейуэ. Апхуэдиз къалэным еджэныгъэ къалэн яГэурэ къекІуэкІамэ, ахэр и щхьэкІэ игъэунэхун хуейуэ и натІэ илът: Хьэсэдин хузэфІэкІыр зэпалъытри, КъущхьэтІу сэтейм (Нагорный Карабах) щекіуэкі зауэм ядз дзэ гупым хагъэхьащ. ПсэзэпылъхьэпІэм ихуа цІыхур гъащіэм нэгъуэщіынэкіэ еплъу хуожьэ. ЩІалэм псынщіэ дыдэу къыгурыіуащ цыху гъащіэм и пщіэр зэрыиныр, абы хуэсакъын икІи хъумэн зэрыхуейр. Хьэсэдин дзэм къыщик ыжам ди анэм къыжри а псалъэхэр псэуху щыгъупщакъым: «Данэпсыр упхрыплъу піащіабзэщ, псэр Іу бахъэщ зэрыхъур - жьым зэрихьэми, данэр уса-къыпэурэ къэбубыдыжынщ, псэр ирихьэжьамэ, уи гум щыщ Тыхьи хехри, езыри уэхбээхыу мэкlуэдыж»...

ЗауапІэм къикІыжу щалъхуа къуажэм къигъэзэжа нэужь, Хьэсэдин куэдрэ и адэ-анэм ябгъэдэсакъым. Ар пщэрылъ пыухык ахэр Іэнат із зышащI дзэм (ОМОН-м) хыхьащ. Зауэр зи нэгу щІэкІа, гугъуехьым ипсыхьа щіалэр лэжьапіэщіэми къыщыхэжаныкіащ. Ныбжьэгъу къыхуэхъуахэм ягъэщ агъуэрт Хьэсэдин и ц ыху щІыкІэр: зытет дунеймкІи зыхэт цІыхухэмкІи нэхъуеиншэт, зыми зыщигъэнщІыртэкъым. Сыт хуэдэ къалэнми пэжу бгъэдэтт, ар зыхуей хуэзэу имыгъэзэщІауи игу зэгъэнутэкъым. Гу зэрыкІуэцІылърагъэнт, Хьэсэдин шынэм къыпигуэхэм ящыщтэкъым, ебгъэрыкіуэну фіэкіаи къызэщіэкіуэнутэкъым. Дзэкіуэлі пэтми, къыхуащі унафэр ціыхугъэм и пщалъэм щіигъэкІыфу щытт Хьэсэдин: адэ-анэм я гур быным зэрыхупикъузыкІым ещхьу, дэтхэнэ цІыхуми ар хуэгумащІэт, яхуэмыфащэ зэракІэлъызэримыхьэным иужь итт. Нэхъыжьым хэлъ хьэл-щэнхэм хуэдэ къызэрыхэхуэрами хэт ищіэнт, щіалэщіэ дыдэр пасэу чэнджэщэгъу ящІ, и псалъэ къалъыхъуэ хъуат. Зыхэтым пщіэ къызэрыхуащіыр къалъытэри, КъБР-м Къэрал кіуэці Іуэхухэмкіэ и министерствэм и унафэкІэ Къущхьэ Хьэсэдин 1990 гъэм зэры-Кавказу зэщІэзыгъэзджызджэу Шэшэным щекіуэкіа зауэзэрыліым ягъэкіуащ. Ди щІыналъэм икіыу къэрал гъунапкъэхэр зыхъумэну, гъущ гъуэгухэр зыуплъэкІуну зыхуагъэфэща цІыхуипщІым ар яхэхуащ.

1995 гъэм и шэкІуэгъуэ мазэ... Гудермес къалэм и гъущі гъуэгу станцым и еханэ плъырыдзэр здэщытым бзаджащіэ гуп щэхуу къекіуэліащ, ціыхуих-бгъу хъууэ. Плъырыпіэм къекіуэліа бзаджащіэхэм сержант Къущхьэ Хьэсэдинрэ абы и гъусэ сержант нэхъыжь Дзэмыхь Ибрэхьимрэ къалъэгъуащ. Гу лъамытэу блэкіамэ, гъущі гъуэгум лагъым щІалъхьэу къагъэуэну арати, гуращэ бзаджэ зыщІахэм щІалитІыр япэуващ, арыххэуи я мурадыр къызэпаудащ. Псэр Іэфіщ, жаіэ. Тхьэм ещіэ, асыхьэтым щіалитіым я гум щыщіар зыхуэдизыр, ауэ адыгэ анэм и быдзышэр зэрахьэлэлыр зэрахьа ліыгъэм къигъэлъэгъуащ: щіалитіым къуэгъэнапІэ къалъыхъуакъым, я щіыб къыдэт ціыху лажьэншэхэр ящыгъупщакъым, къалэн къыщащІа Іуэхури ягу ихуакъым. ПсынщІэ дыдэу зэфіэкіа зэхэуэм Ибрэхьим хэкІуэдащ, Хьэсэдин уІэгъэщым нахьэса

нэужь и псэр хэкІащ... Адыгэ шалэхэм лыгъэ зэрахьа жыпІэмэ, шэчыншэу зэрахьащ. БзаджащІэхэм зыхуейр къаІэрыхьатэмэ, цІыху лажьэншэ куэд хэкІуэдэнут.

И ліыгъэм папщіэ Къущхьэ Хьэсэдин Ліыхъужьыгъэм и орденыр къыхуагъэфэщащ. Илъэс 25-рэ къудейт ар зэрыхъур. Мащ э дыдэщ, ауэ ліы и гъащіэ къигъэщіащ. Адыгэхэм я жыlауэ, зэфэну псыр дяпэкlэт къыщыжэнур, ауэ хьэдэгъуэшэм игъуэ иригъэхуакъым, «къру хужьу уэгум ирихьэжащ...»

Нобэ ухуоплъэкІыж а зауэ блэкІами, уогупсыс: сыт а зауэр къыщІэхъеяр? Сыт хуэдиз цІыху абы лажьэншэу игъэкіуэдар, екіуэліапіэншэ ищІар, дунеижьым трипхъар? Сыт хуэдэ жэуап имыгъуэтми, цІыху къы зэрыкІуэр хуеякъым, псэуну, мы уафэм и щагъым щату зи бын къэзыгъэтэджыну хъуапсэхэр хуеякъым. Хуеякъым а зауэм Хьэсэдини. Ар, дауи, щІэхъуэпсырт и унагъуэщІэм гу щихуэну, къыщІэхъуа хъыджэбз цІыкІум и гуфІэгъуэм хэплъэну... АрщхьэкІэ абы Тхьэм къыхуигъэфэщар нэгъуэщІщ...

Хьэсэдин и адэ-анэр - Хьэмидбийрэ Жанпагуэрэ - цІыху лэжьакІуэу, къалэжьыр я Іыхьэу, я унагъуэ Туэху зэрахуэу дунейм тетащ. Тури гуащіафіэт, ціыхуфіт, хьэкълыт. Быным и нэщіэбжьэр плъагъуну, и кхъаблэпэ ущІзувзу иужьрей увыІэпІэр ептыжыгузэвэгъуэшхуэщ. Хьэмидбии Жанпагуи къатепсыха гуауэр Тхьэм бгъэдалъхьэфащ. Щалэм и ціэр лейуэ зэ къраlуэмэ, дамэ къатекlыу, и гугъур дахэкіэ къраіуэмэ, я гур хэхъуэу, къыщіэна хъыджэбз ціыкіур драхьеймэ гъущІзу, кърахьэхмэ, щІытэу адэкіэ Тхьэм къарита гъащіэ

гъ<u>у</u>эгум ирикІуащ. Пасэу шхьэгъусэр зыф ок Іуэда Аминат и нэчыхь псалъэм ноби хуэпэжщ, дунейм ехыжам къыщІэна хъыджэбз цІыкІур - Джульеттэ - и гурыфІыгъуэу. Ахэр Налшык къалэ щопсэу, щхьэж и Іуэхурэ и лэжьыгъэрэ пэрыту. Зэрыжаlэщи, зыр лlэкlэ, зым зыхуэлlэжыркъым - адэм и цlэр быным и щапхъэу, ар къазэрыщхьэщымытыжыр я гукъеуэми, адэкіэ гъащІэм дахэу зэрыхэтыным хущІэ-

къуу мэпсэу. Хъэсэдин дунейм ехыжа нэужь, абы и цІэр унагъуэр зытеса уэрамым фІащыжащ. Нобэ хуэдэу си нэгу щІэтщ Хьэмидбий гушхуэныгъэм къызэщІиІэтэу а Іуэхум зэрыхэтар. И нэпсхэр игъэпщкlуну иужь итми, гурыlуэгъуэт абы и кlуэцlым щыжьэ мафіэр зэрыгуащіэр. Ауэ мыкіуэдыжын фэеплъ щалэм зэрыхуагъэувым ар къэтэджыжауэ адэм къыфІигъэщІырти, абы кърит гуфІэгъуэр

хуэбзыщІыртэкъым... ГъащІэ уахътыншэ зрита щыІэкъым, ауэ ар нэгъуэщІхэм къащхьэпауэ къыпхуигъэфэща палъэм унэсмэ, насыпщ, умыліа хуэдэщ. Хьэсэдин дунейм щіалэфіу тетащ, зэрыціыкіурэ и щытыкіэкіэ къилъэща пщіэми хигъэхъуа фіэкіа, бжьизкіэ нэхъ мащІэ имыщІу. Дунейм тетыжкъым ар къэзылъхуа адэ-анэри, щыІэжкъым хьэблэм дэса нэхъыжьыфІ куэдри, ауэ щыющ фэеплъ, щыющ гукъэкіыж, япэ ищахэр псэууэ къыпфіагъэщіу, загъуэрэ ущытегупсысыкікіэ, псэлъэгъу къыпхуэхъуу. Уэрамым и цІэр къраІуэху, Хьэсэдин и цІэри зэрыжаІэнур сыт и уасэ...

Фэеплъыр лъэужьыфІэщ, жаІэ, ар зейр цІыхуфІу дунейм тетамэ. Хьэсэдин и гупціанагъыр зэи сщыгъупщэркъым, ар си сабиигъуэм къыхэнэжа теплъэгъуэ дахэхэм ящыщу къызолъытэ. Сыщалъхуа хьэблэр хьэбщіэблэфі къыдэхъуащ. ДимыІэжхэр дигу къызэрыкІыжым хуэдэу, дијэми пщјэ хуащју псэуну си

ТАБЫЩ Динарэ

Студентхэм я махуэ гукъинэж Студент гъащІэм и

гукъинэжхэм ящыщ зыуэ щытащ 2021 гъэм и бжьыхьэм и иужьрей махуэр. Студентхэм «Сэ сыпрофессионалщ» зыфlаща я урысейпсо пиадэм къызэгъэпэщакІуэхэм

щэкІуэгъуэм и 30-м ирагъэкіуэкіащ #SuprЯma зыф аща онлайн-пшыхь

«СЭ сыпрофессионалщ» Туэхур «Урысейр псоми зэхуэдэ Іэмалхэр щаю къэралщ» президент платформэм и проектхэм ящыщ зыщ. Ар къызэрагъэпэщ УФ-м Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэ нэхъыщхьэмкІэ и министерствэм ядиІыгъыу.

Пшыхьыр зэрекІуэкІым кІэлъыплъыну хуейхэм щхьэкІэ къызэрагъэпэщат «SuprЯma» нэкъыфІэщІ хьэрш кхъухь. Концертыр иригъэкІуэкІащ «Венера - Юпитер» уэрэдыр зыгъэзащІэ Дмитриенкэ Ваня, макъ дэІэпыкъуэгъу и гъусэу. #SuprЯma-м и нэтыным хэтыфар ди къэралым и еджапІэ нэхъыщхьэхэм щІэс ныбжьыщІэхэу «Сэ сыпрофессионалщ» олимпиадэм и етхуанэ къыхэхыгъуэм проектым и сайтым зыщезыгъэтха-

хэрщ. Іуэхур егъэкІуэкІынымкІэ щІэгъэкъуэн хъуащ ВКонтакте соцсетыр.

ИСТЭПАН Залинэ

Къызэрызэрагъэпэщрэ илъэсищэ ирикъу ди республикэр зэрыгушхуэ и цІыху щэджащэхэм ящыщщ Социалист Лэжьыгъ́эм и ЛІыхъужь, РСФСР-м и Къэрал саугъэтым и лауреат, КъБР-м и цІыхубэ усакіуэ, Горький Максим и ціэр зезыхьэ Къэрал саугъэтыр зыхуагъэфэща КІыщокъуэ Алимрэ КъБР-м и цІыхубэ усакіуэ, СССР-м, РСФСР-м я Къэрал, Лениным и ціэр зезыхьэу щыта саугъэтхэм я лауреат Кулиев Къайсынрэ. Ахэр зэныбжьэгъуфТу, зэрыгъэпэжу къызэдекіуэкіащ, щызэхуэзэкіэ я мурадхэмкіэ, я гурыгьу-гурыщіэхэмкіэ зэдэгуашэу. Апхуэдэ зэlущlэхэм ящыщ зыщ мы сурэтым щыфлъагъур.

Фэеплъыр щылъзужьыфізм деж ригъакІуэрт, зэрыхъуари пхузэхэмы-

ШІыуэпс

Шэнхабзэ

Къэрал Іуэху

Экономикэ Политикэ

Кавказ Ищхъэрэ Жылагъуэ Іуэху

Зи бзэ мыпсалъэхэр

хьэусыхэ дыдыкъушхэм (попугайхэм) псэупіэрэ зекіуапіэрэ къызэрырамытым.

«КАКАДУ» дыдыкъуш лъэпкъым щыщу «кореллэ» жыхуаlэ лlэужьыгъуэращ зи псэупІэри зи хьэлри зыхъуэжу, Австралиер «бзу бэлыхь» хэзыдзар. «Дыдыкъушхэр егъэлеяуэ бзаджэу къыт-

щхьэщолъатэри, псэупіи зекіуапіи къыт-хуагъанэркъым, - жаіэ ціыхухэм. - Іуэхур нэхъ гугъуж ещі какадухэр кіуэдыжынкіэ шынагъуэ бзухэм язу къэрал хабзэм къызэ-ЩІэныгъэліхэм зэрыхуагъэфащэмкіэ, дыдыкъушхэм езыр-езыру я псэупІэр ща-

хъуэжакіэ, иджыри къэс здэщыіам зыгуэр къыщыхъуауэ аращ. Профессор Каплан Гизеллэ къызэрилъытэмкіэ, ар ущіэгузэвэн

«Бзу 20 - 30 нэхърэ мынэхъыбэущ какадухэм къызэралъэтыхь хабзэр, - жеlэ профессорым. - Мы хъушэшхуэхэм бзу 1000-м

Дыдыкъушхэр зэбгъэрыкІуа щІыпІэхэм хеубыдэ Сидней, Наурэ къалэхэр. Адэмодэкіэ щытраха видео кіэщіхэм гу щылъыботэ бзухэм, цІыхухэм ящымышынэжу, хьэуар зэрауфэбгъур, уеблэмэ щІыр пэкіэ зэхатІыхьу дэнэкій шыболъагъу. Зэрыжаlэмкlэ, дыдыкъуш «къытехьахэм» къэралыгъуэм хэщіыныгъэу доллар мин пщіы бжыгъэхэр иратащ.

Сыт и щхьэусыгъуэнкІи хъуну иджыри къэс я «бзууупІэм» исыжа дыдыкъушхэр

Сингапур къэралыр дуней псом

къэралхэм язу къалъытэ. Ауэ

иджыри 1950 гъэхэм абы Іулъ-

хьэр хуиту, ямыбзыщІу щыІахыу

щытащ, уеблэмэ ар мы щІыпІэм

щыпсэухэм пхагъэкіа хабзэу

мьер-министру лэжьащ. Абы къы-

пурыр зэманым декіу Іэмэпсы-

мэхэмкіэ пэрыт, хущхъуэ къыщіэ-гъэкіынкіэ, электрон зэпыщіа-

піэхэмкіэ, щіыдагъэрэ мылъку зэгъэкІуэкІынкІэ куэд зылъэщІэ-

мыхьэ къэралыгъуэ лъэщщ. 2017

къыщыщіагъэкі хьэпшыпхэм я

уасэр доллар мин 93-м нэсырт. 2016 гъэ лъандэрэ а бжыгъэр хэ-

хъуащ процентитхум щ игъук і э. Къэралым ис цІыхухэм я процен-

тищыр долларкІэ мелуанырыб-

узыншэ пщІыныр - япэ лъэбакъуэ

лъэщщ. Премьер-министрыщІэм,

япэрауэ, хэlущlыlу ищlащ бла-

гъагъми ныбжьэгъугъэми емыб-

къэрал унафэу зэрыщытыр. ЕтІуа-

нэрауэ, щІыналъэм къыщызэІуа-

Бюро, премьер-министрым фІэ-

щылажьэхэм

Дауэ-тІэ Куан Ю Ли Іулъхьэм

щытащ министр-ущиякІуэу.

щыземыкІуэ

нэхъ

Іvлъхьэ

къекіуэкіырт.

Иужьрей илъэситІ-щым Австралием и упщІэм ухуешэ илъэс зыбжанэ ипэкІэ **щІыпІэ щхьэхуэхэм щыпсэухэр егъэт** Австралием махъшэ мини 10-м нэс щамыукіыу зэрымыхъунумкіэ къэрал унафэ къыщащтауэ зэрыщытам. Хыр зи хъуреягъ континентым куэдыlуэ хъуа махъшэхэм я зэранкіэ зэфэн псы яримыкъужынкіэ къыщалъытэри, лажьэ зимыІэ псэущхьэхэр зэтраукіащ. Щіыпіэм и щіыуэпсыр зы хуэдэр къахутэн папщіэ, XIX ліэщіыгъуэм къашауэ щытащ махъшэхэр Австралием. ЦІыхум и гурей-гурыфіыр кіуэдыпіэ пхуэхъуныр Іуэхушхуэкъэ, уи бзэр мыпса-

> Жьыхурылъатэхэм ису къахэуэурэ, 2020 гъэм и закъуэ Автралием щаукlаўэ щытащ махъшэ мини 5-м нэс. ХъыбарегъащІэхэм щамыбзыщіу, зи шэри зилри ціыхум къыхуэщхьэпэ апхуэдиз махъшэ зыукІахэм щэхуу зи псэ ягъэнар зыхуэдизыр зыми ищіэ къыщіэкіынкъым.

Австралие Ипщэм и тетхэм зэрыжа эмк э уэгъумрэ хуабэвэхымрэ и зэранкіэ, псы лъыхъуэ махъшэхэр цІыхухэр щыпсэу къуажэхэм дыхьэрт, арати, гъуэгухэм къыгезэрыхьурэ, машинэхэр зэрамыгъэкІуэж хъуат, езыхэри псыежэххэмрэ гуэлхэмрэ хэлІыхьауэ къыщагъуэтыжырт. Аращ «Іэмалыншагъэм» и инагъыр здынэсыр.

«Япэ идгъэщын хуейр ди щхьэрщ, къару уншэ хъуа ди нэхъыжьхэмрэ сабийхэмрэщ. Ди шІыўэпсыр зэрызэхауфІейри щхьэусыгъуэхэм язщ» - апхуэдэ псалъэ дахэхэмкІэ заухеижащ захуагъэм ебэкъуауэ къызыщымыхъу унафэщіхэм. Езы щіыуэпсым ціыхум и щіыб къыхуигъэзэн хуэдизу лей епхыныр цІыхугъэм зэрыщымыщыр иджы «дыдыкъушыбзэкІэ» къыгурагъэІуэн хуей щіэхъуар арагъэнщ. «Хейм илъ хамэм

Кавказ Псы Хущхъуэхэр къызэрызэІуахрэ илъэс 225-рэ ирикъцащ

«Коммерсантъ» газетым дигу къе- кlуэурэ, а щlыуэпсым и хъугъуэфlыгъуэр гъэкlыж Урысейм и курорт щlэныгъэм зрахьэлlэ. Абы гу лъатауэ, псы хущхъуэ къежьапіэ хуэхъуа Кавказ Псы Хущхъуэхэм я хъуреягъкіэ XIX ліэшіыгъуэм дей адыгэхэм, ягу фіы зэримылъ къудейм япэ зыгъэпсэхупіэхэр къыщызэІуахауэ къыхэкіыу, ахэр иратхъуэжыну хуожьэ, зэрыщытар. Абы топсэлъыхь газетым и мывэхэр тракіутэ, зыгъэпсэхуакіуэ къазэрыщытар. Абы топсэлъыхь газетым и корреспондент Петуховэ Аннэ.

КОНСТАНТИНОГОРСК (иджы - Псыхуабэ) быдапІэм пэгъунэгъу псы хущхъуэхэр зыlуагъэхуэну япэу къэкlуа цlыхухэр Мэшыкъуэ и лъапэм деж щыщалъэгъуар 1796 гъэрщ.

БыдапІэр щаухуа 1780 гъэм щыщІэдзауэ, мыбдежым зыщагъэпсэхурт офицер сымаджэхэмрэ сэлэтхэмрэ. ХІХ лІэщІыгъуэм и япэ Іыхьэм Кавказ Псы Хущ-хъуэхэр, иужькІэ Минводы цІэр зыгъуэта къалэр, Урысейм и мызакъуэу, дунейпсо мыхьэнэ зиІэ зыгъэпсэхупІэ хъуакІэт. Уеблэмэ «урысей курорт щ эныгъэр» 1916 гъэ пщіондэ Къэрал кіуэці іуэхухэмкіэ министерствэм и нэіэ щіэту къекіуэкіащ.

Кавказ Псы Хущхъуэхэр Урысейм и курортыжьхэм язщ. Мыбдежым и закъуэ псы хущхъуэ лІэужьыгъуэ 13-рэ уз пхэзыш ятІэрэ щіым къыщеутіыпщ.

Медицинэм и тхыдэджхэм зэратхымкіэ, а зыгъэпсэхупіэм и къежьапіэр 1803 гъэм хуэпхь хъунущ. Абы щыгъуэщ Александр Езанэм и унафэу «Кавказ Псы Хущхъуэхэр къэрал мыхьэнэ зиlэ, цlыхум шеlэзэ щІыпізу къэлъытэн» жыхуиіэр къыдэкіауэ щыщытар.

Ипэжыпіэкіэ, апхуэдэ дэфтэр щыіэкъым. Зэрыжа!эмк!э, а зэманым Куржым и губернатору щыта генерал Цициановымрэ Александр Езанэмрэ тхыгъэ гуэрхэр зэlэпахати, иужькlэ къащтэжа хабзэм ипкъ иткіэ, императорым генералым хуитхахэм «пащтыхь унафэ» фІащыжащ.

1803 гъэм джыназ Цициановым императорым мыпхуэдэ рапорт хурегъэхь: «Константиногорск быдапіэм верст щэщікіэ нэхърэ нэхъ пэмыжыжыжьэу Кавказ Линием и гъунапкъэм уфіэкімэ, псы къабзэ къыщыщІэж псыкъуий иІэщ. Абы щыщ зыІухуа сымаджэхэм псым и сэбэпынагъышхуэ къокІ. Хущхъуэ папщІэу а псым зэкІэлъыкІуэхэр мыбы гъэмахуэм къа-

къызыщіэж псынэхэр зи щіым тет къэбэркіуэхэр щіэсын щхьэкіэ абдежым щаухуэ псэупіэхэр зэтракъутэ, къекіуаліэ ціыхухэр зыщагъэшынэ. А псом къыхэкІыу, проект зэхэзгъэуващ, зи гугъу сщІы псынэм и хъуреягъкіэ быдапіэхэр езгъэувэкіын си мураду, сымаджэхэмрэ ахэр щыпсэу унэхэмрэ хъума хъун папщІэ. Зи ЩІыхьыр Иным ар къызэрыпщыхъур къэсщіэну си гуапэу ныпхузогъэхь. Абы дыщІызгъуну сыхуейщ псы гуащІэхэм я хъуреягъкІэ быдапіэ гъэўвын хуейуэ къызэрызмылъытэр, ахэр зи щ ым хиубыдэ къэбэрдей адыгэхэм абыкІэ зэІэзэжын хуитыныгъэр къатетхыу къащымыхъун щхьэкІэ».

Мэлыжьыхьым и 24-м императорым Цициановым хуетхыж: «Къэрал кІуэцІ ІуэхухэмкІэ министрым ныпІэригъэхьэнщ Къэралым и медицинэ коллегием Кавказ Псы Хущхъуэхэм ятеухуауэ ирагъэкІуэкІа къэхутэныгъэхэр. Абы елъытауэ, абдежым щагъэувыпхъэ ухуэныгъэхэр зыхуэдэнури гурыІуэгъуэ хъунш.

Уэ къысхуебгъэхьа тхыгъэм ипкъ иткіэ, Константиногорск быдапІэм верст 30-кІэ пэІэщІэ псы хущхъуэхэм я зым и гъунэгъуу ухуэныгъэ гуащІыхьыну гъатхэпэм и 7-м унафэ къэсщтакіэщ, щіыпіэм зыщызыгъэхъужхэм яхуэщхьэпэн хуэдэу. Абы мылъкуу текІуэдэнур къыубжрэ хъыбар къэзбгъащІэмэ, ахъшэу хуэзэр къэрал хъарзыналъэм къыхэдгъэкІынщ.

Медицинэ коллегием къыбгъэдэкІыу, зы дохутырыф Ірэ дэ Іэпык ъуэг ъурэ нэдг ъэк Іуэну ди мурадщ а щІыпІэм. Кавказ Линием щыщ сэлэтхэр абдежым егъэтІысэкІын хуейуэ жыпіэмэ, уэ пщіы унафэмкіэ сыарэзыщ. Ауэ къэбэрдей адыгэхэм я дежи ахэр дгъэкlуэн-дымыгъэкlуэныр зэлъытар щІыпІэм и щытыкІэращ, абы теухуауи уи Іуэху еплъыкІэм сыпэплъэнщ».

Александр Езанэм къыщІэна а тхыгъэраш иужькіэ «Унафэшхуэ» фіащыжу, Кавказ Псы Хущхъуэхэм я «щыхьэт тхылъу» щыщ ирафын папщІэ, империем и цІыху къалъытари, урысей курорт щІэныгъэм и

Мамбэт Аделинэ дэни щыпашэщ

Прохладнэ къалэм дэт, Олимп чемпион Ласицкене Марие и ціэр зезыхьэ, олимп резерв атлетикэ псынщіэмкіэ щагъэхьэзыр школым «С ненавистью и ксенофобией нам не по пути» къэралпсо къыхуеджэныгъэм щіэту щекіуэкіащ 2011 гъэм къалъхуахэм я

АБЫ И ХЬЭЩІЭ лъапіэхэу щытащ Прохладнэ къалэ администрацэм и Іэтащхьэм и япэ къуэдзэ Тараев Игорь, Олимп чемпион, лъагэу дэлъеинымкІэ щэнейрэ дунейпсо чемпион Ласицкене Марие, Урысей Федерацэм щіыхь зиіэ и тренер Габрилян Геннадий сымэ.

Зэхьэзэхүэм хэтащ Олимп резервыр щагъэхьэзыр школым и гъэсэнхэр. Зэпеуэхэр щалэ цыкухэмрэ хъыджэбз цІыкІухэмрэ я деж зэщхьэщыхауэ щекІуэкІащ. Ахэр зэхьэзэхуащ метр 30-м къыщызэдэжэн, и піэм икіыу жыжьэу лъэн, троеборьем, къэжыхьыным я лІэужьыгъуэхэмкІэ

Зэхьэзэхуэм и судья нэхъыщхьэу щытащ Хирьяновэ Наталье.

Хъыджэбз ціыкіухэм я деж щекіуэкіа зэхьэзэхуэ лізужьыгъуипліми пашэныгъэр щиубыдащ Мамбэт Аделинэ. Щіалэ ціыкіухэм я зэпеуэм метр 30-м къыщызэдэжэнымрэ и піэм икіыу жыжьэу лъэнымкіэ япэ увыпіэхэр зыіэригъэхьащ Селивантьев Максим, къэжыхьынмкіэ - Гаев Максим, троеборьемкіэ - Зуев Егор сымэ. ТекІуахэр щІыхь тхылъхэмрэ медалхэмкІэ ягъэпэ-

жащ.

ЗэфІэкІ лъагэ

Харьков къалэм дэт «Локомотив» спорт уардэунэм щекіуэкіащ панкратионымкіэ дунейпсо чемпионат. Абы и саугъэтхэм щіэбэнащ къэрал 15-м къикіа спортсмен 400-м щІигъу. Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщ зэуакіуэхэм зэхьэзэхуэм ехъуліэныгъэфіхэр щызыіэ-

лъэпкъэгъу Щоджэн Къантемыр финал зэlущlэм хухаха зэманыр и кіэм нэмыс щіыкіэ «анаконда» іэмалымкіэ и пщэр філубыдыкіри, зригъэтащ хэгъэрейхэм ящыщ Димед Володимер ик/и дунейпсо чемпион хъуащ.

Операцэ зэращіам къыхэкіыу зэхьэзэхуэм хэтынкъыхэхам дыжьын медаль къыщыхуихьащ.

КЪЭХЪУН Бэч.

къагъэлъагъуэу

ЗИ ХЬЭЛЪАГЪЫР килограмм 60-м нэблагъэ ди

хэмытыну щыта Гъуэщокъуэ Нур-Мухьэмэд хъарзынэу зыкъигъэлъэгъуащ. Зи хьэлъагъыр килограмм 71-м нэблагъэхэм я гупым абы Урысей Федерацэм и командэ Спортсменхэр егъасэ Азизов Ханлар.

Узденов Заурбэч и тек Іуэны гъз Мурманск къалэм дэт, атлетикэ псынщІэм и ма-

нежым щэкіуэгъуэм и 19 - 21-хэм щекіуэкіащ «Ищхъэрэ нур» алыдж-урым бэнэкlэмкlэ 47-нэ урысейпсо зэхьэзэхүэ. Абы хэтащ къэралым и щІыналъэ 13-м икіа, зи ныбжьыр илъэс 18 иримыкъуа спортсмени 100-м щІигъу.

ЗИ ХЬЭЛЪАГЪЫР килограмм 55-м нэблагъэхэм я зэпэщІэтыныгъэм щригъэкІуэкІа япэ зэІущІищым шэч къызытумыхьэн текІуэныгъэ къыщихьащ Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщ Узденов Заурбэч. Финалым абы щыхигъэщ Іащ Краснодар крайм щыщ Тураев Дмитрий ик Іи зэхьэзэхуэм и дыщэ медалыр зыІэригъэхьащ.

Спортсменыр ягъасэ Локьяев Юрийрэ Балаев Алим-

МЭЗКУУ Къан.

цІыхухэм къебгъэрыкІуэн зэрыщІадзам? Дымыгупсысэу щІыуэпсым лей зэретхым щІэхъуар арагъэнщ кърикІуа тезыру щымыту пІэрэ ар? Апхуэдэ ещІэж», жыхуиІэращ

Билетым и пІэкІэ - тхылъ **Бразилием щыІэ тхылъ** тхылъитІ еджэми аращ.

тедзапізхэм я зым и жэрдэмкіэ, метром ущитіыс-

ьразилием

Тхылъым и пщІэр къаІэтыжын папщІэ, тедзапІэхэм хьэкіэ. билетым и піэкіэ я зым хэкіыпіэ гъэщіэгъуэн тхылъ къэбгъэсэбэп хъууэ къыщагъуэтащ: тхылъхэм я жинт лъабжьэм электрон картэхэр кІэрагъэпщіауэ, КЪЫЗЭРЫЩІЭКІЫМКІЭ, иджы метром ущихьэкіэ. ис цыхухэр ахэр билет папщізу къзо- махуэм Сан-Паоло метром

ухуей-ухуэмейми, піэщіэлъ хъугъуэф Іыгъуэм уеджэну утрегъэгушхуэ, мыхъужых-хэмэ, зыгуэрым тыгъэ

хуэпщІынуй ухуитщ.
Гупыжыр къыхэзылъхьа тедзапІэм и гукъэкІыр Бразилие псом къышыдалыгъри, Тхылъым и дунейпсо апхуэдизкіэ еджэным щыу- гъэсэбэп мэхъу. Тхылъ-би- пщіэншэу тхылъ 10000-м жащи, илъэсым зы тхылъ- летым пщіэнейрэ метром нэс щагуэшащ.

хэм япкъ иткІэ, сингапур къулыкъу-

щ І эхэм нэхърэ нэхъыбэ къэзылэжь

дуней псом щыземыкіуэу, я ула-

Дызэрыт зэманым къулыкъу-

щІэхэр зэхуашэсурэ яущий зэпытщ

Іулъхьэм укъигъэпціэнкіи зэры-

химылъэхъэн хуэдэу. Къулыкъу-

щІэр нэгъэсауэ щыгъуазэ ящі Іулъ-

хьэ шхыным хабзэкіэ кърикіуэну

тезырхэм. Бюром и лэжьакІуэхэр

еджапІэ нэхъыщхьэхэм я студент-

хэм лекцэ къахуоджэ Іулъхьэ къе-

Іыхыным зэраныгъэу къыбгъэ-

дэкІым елъытауэ, абы цІыху щхьэ-

хуэми цІыхубэми я зэран зэрекІыр

Къэрал къулыкъущІэхэм илъэс къэс щіыхуэ зэратемылъымкіэ щыхьэт тхылъ ягъэхьэзырыну я

къалэнщ. Щыхьэт нэпці утыку

Сингапур къулыкъущІэр хуит-

къым сыт хуэдэ щхьэусыгъуэкІи зы-

къыхуэзыгъэза цІыхум ахъшэ тыгъэ Іихыну. Апхуэдэ дыдэу къэрал

къулыкъущІэм хабзэм къыхуидэр-

къым ар и щхьэ хуимытыжу

зыщІынкій хъуну щІыпіэ еблэгъэну.

ЗыгуэркІэ тыгъэ къыІимыхыу мы-

хъунумэ (псалъэм папщіэ, хамэ

къэралым щыщ хьэщІэм къыб-

гъэдэкіыу), ар икіэщіыпіэкіэ ири-

тыжын хуейш шылажьэ ІуэхушІа-

пІэм. КъўлыкъущІэм тыгъэ къыІи-

хыну щыхуитыр абы и уасэр бухгал-

жызыІэм хэкІыпІэ къызэрыхуэ-

гъуэтынум зыми шэч къытрихьэр-

Си напэр къабзэу сыпсэунщ

Пліанэпэр зыгъэхьэзырар

ЧЭРИМ Марианнэщ.

терием ирита нэужьщ.

къым.

къизыхьэр и къулыкъум трагъэкІ.

къыгурагъајузу.

хуэхэр хуа Іэтауэ щытащ.

уисыну хуитыныгъэ къыует.

А піалъэр икіа нэужь, тхылъыр зыіыгъ ціыхум электрон билетым шІэрышІэу «псэ къыхигъэхьэжу».

аргуэру къигъэщхьэпэ хъу-нущ. Апхуэдэ Іэмалым,

Сингапурым Іулъхьэр зэ, захуагъэм темыкІ тетыгъуэм къытеуэ фэр ахэращ зэлъытар. Къулыкъущ!эхэм ярикъун ахъшэ къамылэжьыфмэ, Іулъхьэ щІыха-хын щхьэусыгъуэ къахукъуокі. 1989 - 1994 гъэхэм къащта унафэзэрыщагъэкІуэдыжар

КЪЭРАЛЫМ зихъуэжын щы- кърашэну, ахэр ягъэтІысыну, щидзар 1959 гъэм илъэс 36-м ит абыхэм я благъэхэмрэ я кіуэгъу-Куан Ю Ли премьер-министр хъуа жэгъухэмрэ якІэлъыплъыну. Бюнэужьщ. Щіалэр и Іэщіагъэкіэ ром хэтхэр щымэхъашэртэкъым Лондон щеджа уэчылт. Куан Ю 1990 гъэ пщіондэ преулъхьэ щызекіуэ сыт хуэдэ ІэнатІэри къыщІагъэщыным, къуан-

кІэлъыкІуэу абы министр нэхъыкъэс къагъэнэІуэным. щхьэ къулыкъур иратащ, икІи и къа-Хабзэм ирашэлІа Іулъхьэшххэм ру къихьыху къэралым хуэлэжьэн яхиубыдащ министрхэр, уеблэмэ езы премьер-министрым и благъэхуэдэу, 2015 гъэм Куан Ю ягъэувауэ хэр. Хуэмурэ къэралым и къулы-Куан Ю Сингапурым щызэхикъущІэ зыбжанэ лъэхъуэщым убла зэхъуэкІыныгъэхэрщ къэраихуащ, языныкъуэхэр абы нобэми лым и экономикэм зэуэ зиІэтыну исщ. Іулъхьэшх куэд къэралым Іэмал езытар. Нобэрей Синга-

шэхэр хабзэм зэребэкъуа бжьиз

Куан Ю и ныбжьэгъу дыдэр дэмрэ ІупщІу, унафэ къэщтэныр къыщІагъэща нэужь, ари иригъэгъэтІысащ премьер-министрым. ХъыбарегъащІэ ІэнатІэхэм хуабжьу ягъэјуауэ щытащ социальнэ зыўжьыныгъэмкіэ министрым доллар мин 315-м нэс Іулъхьэу къызэрыІихар наІуэ къэхъуу Куан Ю Ли епсэлъэн хуей хъуа нэужь, зиукІыжауэ зэрыщытар.

Къэрал мылъкур зэхэдыгъуэным зэрыпэщІэтын Іэмалхэм язу Куан ящІат. Ю иукъуэдият къэрал къулыкъущІэхэм я пщІэр дэгъэўеиныр. Абыхэм я къалэныр убзыхуа дыдэу щытт, хабзэкІэ хуадэмрэ хуамы-

куэдкіэ нэхъ тынш ящіат. ХеящІэхэмрэ къулыкъущІэхэмрэ

я улахуэхэм зэрыхагъэхъуари сэхъуну гъуэгухэм теухуауэ, зэрымыщіэкіэ бзаджэу зэрыхъа мылъку зэгъэкіуэкіыкіэ іэмалхэм бэп хъуащ. Сингапур хеящІэм и улахуэр илъэсым хуэзэу доллар щэ бжыгъэм нэсырт. 1990 гъэхэм ар доллар мелуаным щІигъуащ. Къулыкъушхуэ зыІыгъхэм я улахуэр унейуэ лажьэ ІуэхущІапіэ нэхъ ин дыдэхэм ейм хуэдиз

Куан Ю Ли сыт щыгъуи къыхигъэщырт къэралым къулыкъу хузезыхьэхэм улахуэшхуэ яхуэгъэувын зэрыхуейр. Зи напэр къаб-

УнафэщІ-редактор ЖЬЭКІЭМЫХЪУ Маринэ

Редколлегием хэтхэр:

Жыласэ Заурбэч (редактор нэхъыщхьэ), Ширдий Маринэ (унафэщІ-редактор), Къаншокъуэ Эллэ (жэуап зыхь секретарь), Къардэн Маритэ, Къумахуэ Аслъэн, НэщІэпыджэ Замирэ, Чэрим Марианнэ, ЩхьэщэмыщІ Изэ.

Езыгъэтхахэр «Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ ирагъэтхащ (учрелителхэр).

КъыдэзыгъэкІхэмрэ редакцэмрэ я хэщ Гап Гэр 360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ,

Лениным и уэрам, 5

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; унафэщІ-редакторхэм - 40-48-54, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66. КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, жылагъуэмрэ

лъэпкъ ІуэхухэмкІэ - 42-22-86; къуажэ гъащІэмрэ экономикэмкІэ-42-57-59; щэнхабзэмкІэ-42-75-36; егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ - 40-15-31; хъыбарыщІэхэмрэ спортымкІэ - 42-22-88, 42-60-53, 42-22-89; зэдзэкIакIуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер ІэнатІэм - 42-26-41; сурэттеххэм - 42-75-78,

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжыгъэхэм, къыщаІэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкІэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтехуэ зэпыту

щыткъым. Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщ Іэныгъэхэмк Іэ и управленэм. Тел.: 76-01-28, 76-01-10

Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ ІуэхущІапІэм ПИ №ТУ07-00117-м щІэту ятхащ

Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокІ «Издательство «Южный регион» ООО-м щытрадзащ. 357600, Ставрополь край, ЕсэнтІыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А

Мы къыдэкІыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ Дыщэк Соня, редактору ЖьэкІэмыхъу Маринэ, корректорхэу Инэрокъуэ Азэмэт (1, 2-нэ нап.), Нэужьокъуэ Заирэ (3, 4-нэ нап.). КомпьютеркІэ газетым и теплъэр ящІащ Ныр Саидэ, Щомахуэ Марианнэ, сурэтхэм елэжьар Бицу Жаннэщ.

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер ІзнатІзм шагъэхьэзыраш.

Газетым Іэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Индексыр П 5894 ● Тираж 1.857 ● Заказ №2688